

IFRS 9 Rahoitusinstrumentit – standardiuudistuksen vaikutukset suomalaisten rahoituslaitosten tilinpäätöksiin

Jenni Tuomainen

Tekijä(t) Jenni Tuomainen	
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma	
Raportin/Opinnäytetyön nimi IFRS 9 Rahoitusinstrumentit – standardiuudistuksen vaikutukset suomalaisten rahoituslaitosten tilinpäätöksiin	Sivu- ja liitesivumäärä 37+1
<p>Opinnäytetyö käsittelee rahoitusinstrumenttien IFRS-standardiuudistusta. Standardiuudistus korvaa IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen – standardin uudella IFRS 9 Rahoitusinstrumentit - standardilla. Työn tavoitteena on tutustua standardiuudistuksen tuomiin olennaisimpiin muutoksiin ja pyrkiä löytämään suurimmat eroavaisuudet rahoitusinstrumenttien luokittelun, arvostamisen, arvonalentumisen ja suojauslaskennan kannalta näiden standardien välillä. Työssä selvitetään myös, millaisia vaikutuksia standardiuudistuksella on suomalaisten rahoituslaitosten tilinpäätösinformaatioon. Opinnäytetyöllä ei ollut toimeksiantajaa.</p> <p>Opinnäytetyö on toteutettu tutkimustyyppisenä opinnäytetyönä kevään 2016 aikana. Tutkimusmenetelmänä työssä käytetään kvalitatiivista tutkimusta. Työ sisältää teoreettisen viitekehyksen sekä empiirisen tutkimusosan. Teoreettisessa viitekehyksessä esitellään IFRS -normiston ja standardiuudistuksen taustat sekä rahoitusinstrumenttien luokittelu, arvostus, käyvän arvon käyttö, arvon alentuminen ja suojauslaskenta IAS 39 ja IFRS 9 – standardien mukaisesti. Empiirisessä tutkimusosassa tarkastellaan standardimuutoksen vaikutuksia kahden suomalaisen rahoituslaitoksen IFRS-tilinpäätösten avulla ja pyritään löytämään keskeisimmät eroavaisuudet ja niiden vaikutukset tilinpäätösinformaatioon. Tutkimuksessa hyödynnetään numeerisena aineistona tarkasteltavien yritysten julkisia IFRS-tilinpäätöksiä.</p> <p>Tutkimus osoitti, että IFRS 9 tuo merkittäviä muutoksia rahoituslaitosten tilinpäätöksiin tulevaisuudessa. Suurimpia näistä muutoksia ovat käyvän arvon käytön lisääntyminen, liiketoimintamalli-ajattelu rahoitusvarojen hallinnoinnissa ja uusi ennakoiva malli luottotappioiden määrittämiseen. Uudet määräykset tulevat vaatimaan huomattavasti laajempaa analysointia ja harkintaa yrityksiltä rahoitusinstrumenttien käsittelyn suhteen, joten yritysten olisikin hyvä jo pohtia IFRS 9 - standardin laajempia vaikutuksia niiden prosesseihin.</p>	
Asiasanat IFRS-standardit, rahoitusväline, käypä arvo, arvonalentuminen, raportointi	

Sisällys

1	Johdanto	1
2	IFRS ja rahoitusinstrumentit	3
2.1	IAS 39 ja IFRS 9 – standardimuutoksen tausta ja aikataulu	3
2.2	IFRS-normisto	4
2.3	Rahoitusinstrumentit	5
3	Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja arvostaminen	8
3.1	Lähestymistapa IAS 39 – standardin mukaan	8
3.2	Lähestymistapa IFRS 9 – standardin mukaan	9
3.3	Liiketoimintamalli-ajattelu ja arviointi	10
3.4	Rahoitusinstrumenttien uudelleen luokittelu ja arvostaminen	11
4	Käyvän arvon määrittäminen	13
4.1	Käyvän arvon optio	14
4.2	Käyvän arvon määrittämisen haasteet	16
5	Arvon alentuminen	17
5.1	IAS 36 Omaisuuserien arvon alentuminen	17
5.2	Lähestymistavat IAS 39 ja IFRS 9	17
6	Suojauslaskenta	21
6.1	Edellytykset suojauslaskennan soveltamiseksi IAS 39	21
6.2	Suojauslaskennan soveltaminen IFRS 9:n mukaan	22
6.3	Suojauslaskennan uudet liitetiedot	23
7	Katsaus suomalaisten rahoituslaitosten tilinpäätöksiin	24
7.1	Nordea Pankki Suomi Oyj ja Danske Bank Oyj	24
7.2	IFRS 9:n mukaiset luokittelun ja arvostuksen tilinpäätösvaikutukset	25
7.3	Arvon alentuminen - standardimuutoksen tilinpäätösvaikutukset	27
7.4	Suojauslaskenta - standardimuutoksen tilinpäätösvaikutukset	29
8	Johtopäätökset ja pohdinta	31
	Lähteet	34
	Liitteet	38
	Liite 1. Rahoitusinstrumenttien arvostaminen IFRS 9 mukaan	38

1 Johdanto

Kesällä 2014 IASB (International Accounting Standards Board) julkaisi uuden IFRS (International Financial Reporting Standards) 9 Rahoitusinstrumentit – standardin. Standardin tavoitteena on asettaa rahoitusvaroja ja rahoitusvelkoja koskevat taloudellisen raportoinnin periaatteet. IFRS 9 tulee korvaamaan tähän asti käytössä olleen standardin IAS (International Accounting Standards) 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen. Uutta IFRS 9 standardia on alettava soveltaa viimeistään 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikaudilla. Standardimuutoksen lähtökohtana on ollut kehittää ja yksinkertaistaa rahoitusinstrumentteihin liittyvää IFRS raportointia, sillä IAS 39 on koettu monimutkaiseksi ja vaikeasti ymmärrettäväksi.

Tässä työssä tutkin IFRS 9 - rahoitusinstrumentit tilinpäätösstandardi uudistuksen vaikutusta rahoitusinstrumenttien luokitteluun, arvostamiseen, arvonalentumisiin ja suojauslaskentaan suomalaisissa finanssialan yrityksissä. Ensisijaisena tutkimusaiheena ovat IFRS 9 – standardin luokittelua ja arvostamista koskevat osiot sekä standardimuutoksen vaikutukset arvonalentumisiin ja arvonalentumismalleihin tarkasteltavissa yrityksissä. Tutkimuksessa vertaillaan vanhaa IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen – standardia sen korvaavaan standardiin IFRS 9 Rahoitusinstrumentit, ja pyritään löytämään suurimmat eroavaisuudet rahoitusinstrumenttien luokittelun, arvostamisen, arvonalentumisen ja suojauslaskennan kannalta näiden standardien välillä. Lisäksi selvitetään, millaisia ovat standardi uudistuksen vaikutukset tarkasteltavien yritysten tilinpäätösinformaatioon ja mitä etuja, haittoja sekä riskejä standardi uudistuksesta on näille yrityksille.

Koska rahoitusinstrumenttien standardi uudistus ja IFRS 9 itsessään on todella laaja aihe, olen rajannut työni käsittelemään pääasiassa IFRS 9 – standardin luokittelua ja arvostamista sekä arvonalentumista käsitteleviä osioita. Tutkimus on rajattu koskemaan suomalaisia finanssialan yrityksiä. Vaikka standardi uudistus tuleekin vaikuttamaan jokaisen IFRS - säännösten mukaisen tilinpäätöksen laativan yhtiön kirjanpitoon ja tilinpäätökseen, tulee se koskettamaan tämän toimialan yrityksiä kaikista suurimmin, niiden taseiden koostuessa suurelta osin erilaisista rahoitusinstrumenteista. Valitsin aiheen sen ajankohtaisuuden perusteella, sekä yleisestä mielenkiinnosta kansainvälistä tilinpäätöstapaa kohtaan. Myös yhä useampi yritys todennäköisesti siirtyy tulevaisuudessa IFRS raportointiin, joten IFRS osaaamista tullaan edellyttämään myös työelämässä entistä enemmän.

Opinnäytetyö on toteutettu tutkimustyyppisenä opinnäytetyönä. Tutkimusmenetelmänä työssä käytetään kvalitatiivista tutkimusta. Teoreettisessa viitekehyksessä esitellään IFRS - normiston ja standardi uudistuksen taustat sekä rahoitusinstrumenttien luokittelu, arvostus,

käyvän arvon käyttö, arvon alentuminen ja suojauslaskenta IAS 39 ja IFRS 9 – standardien mukaisesti. Empiirisessä osassa tutkitaan Nordea Pankki Suomi Oyj:n ja Danske Bank Oyj:n julkisia IFRS - tilinpäätöksiä ja uuden IFRS 9 – standardin vaikutuksia näiden yritysten tulevaisuuden tilinpäätösinformaatioon. Näiden yritysten tilinpäätöksiä tutkitaan vuosien 2014 ja 2015 ajalta. Tutkimuksessa hyödynnetään numeerisena aineistona tarkasteltavien yritysten julkisia IFRS - tilinpäätöksiä.

2 IFRS ja rahoitusinstrumentit

Liiketoiminnan kansainvälisyyden vuoksi on tärkeää, että eri maiden yritysten tilinpäätöstiedot ovat keskenään vertailukelpoisia. IFRS – standardit ovat kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja, joiden avulla pystytään tarjoamaan kansainvälisesti vertailukelpoisia tilinpäätöksiä. Tässä kappaleessa käydään läpi rahoitusinstrumenttien standardiuudistuksen taustaa, sekä perehdytään tarkemmin siihen, mitä rahoitusinstrumentit ja IFRS ovat.

2.1 IAS 39 ja IFRS 9 – standardimuutoksen tausta ja aikataulu

IASB julkaisi IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen – standardin vuonna 2001. Standardin tavoitteena on ollut määrittää kirjaus ja arvostusperiaatteet, joita sovelletaan rahoitusinstrumentteihin. (IAS 39 a kohta 1.) IAS 39 käsittelee niin varsinaisten rahoitusinstrumenttien kuin johdannaisinstrumenttienkin käsittelyä tilinpäätöksessä (Haaramo 2012, 304). IASB on saanut paljon palautetta IAS 39 – standardin toimivuudesta. Standardia on yleisesti pidetty liian monimutkaisena sekä vaikeasti ymmärrettävänä ja tulkittavana. (IASB 2014, 4.)

IASB julkaisi IFRS 9 Rahoitusinstrumentit – standardin heinäkuussa 2014 kuuden vuoden suunnittelutyön jälkeen. Standardi sisältää täysin uuden mallin rahoitusinstrumenttien luokittelulle ja arvostamiselle sekä ennakoivan mallin luottotappiosta johtuvia arvonalenemisiä varten sekä uudistetun menetelmän suojauslaskentaan. IFRS 9 – standardi on IASB:n reaktio finanssikriisiin ja standardin kehitystyö nopeutuikin nimenomaan vastauksena finanssikriisiin. Vuonna 2008 IASB ja FASB (Financial Accounting Standards Board) perustivat yhteisen korkean tason neuvoa antavan ryhmän FCAG:n (Financial Crisis Advisory Group), jonka tehtävänä oli käsitellä rahoitussektorin tilinpäätöskysymyksiä. Tämän avulla pyrittiin vastaamaan G20-kokouksen asettamiin tavoitteisiin tilinpäätössääntelyn ongelmien korjaamiseksi. (Tuominen 2009, 10.) Ryhmä korosti päätelmässään erityisesti ajantasaisuuden huomioimista odotettavissa olevien luottotappioiden osalta sekä useiden arvonalentumismallien monimutkaisuutta. (IASB 2014, 4.) Muita ryhmän johtopäätelmiä olivat, että rahoitusinstrumenttisääntelyä tulee yksinkertaistaa ja parantaa sekä käypien arvojen käyttöä arvostusperusteena tulee kehittää. Myös vakavaraisuus- ja tilinpäätössääntelyn eroja pitää vähentää. Esimerkiksi IAS 39 – standardin lainoihin liittyvä luottotappioiden viivästynyt merkitseminen todettiin IAS 39 – standardin heikoksi kohdaksi. Sen sijaa uudessa standardissa tiedot perustuvat suuremmilta osin ajankohtaiseen ja ennakoivaan tietoon. (Euroopan Komissio 2015, 4.)

IFRS 9 – standardin kehittäminen on luettu kolmeen päävaiheeseen: rahoitusinstrumenttien luokittelu ja arvostaminen, arvonalentumismetodiikka ja suojauslaskenta (IASB 2012, 1). IASB julkaisi vuonna 2009 ja 2010 versiot IFRS 9:stä, nämä esittelivät uudet vaatimukset rahoitusinstrumenttien luokittelulle ja arvostamiselle. Vuonna 2013 julkaistiin uusi suojauslaskentamalli ja vuonna heinäkuussa 2014 julkaistiin viimeinen versio IFRS 9 – standardista, joka korvaa aikaisemmat versiot IFRS 9:stä ja täyttää IASB:n hankkeen IAS 39 – standardin korvaamiseksi. (IASB 2014, 4.) Lopullisen IFRS 9:n tavoitteena on vakiinnuttaa rahoitusvarojen ja – velkojen taloudellisen raportoinnin käytännöt, jotta näistä esitettävä tilinpäätösinformaatio olisi mahdollisimman oikeaa ja vertailukelpoista (IASB 2012, 1).

2.2 IFRS-normisto

IFRS-tilinpäätöksen laatiminen on ollut pakollista vuodesta 2005 lähtien kaikille sellaisille yrityksille, joiden arvopapereilla käydään kauppaa säännellyillä markkinoilla ja vuodesta 2007 lähtien yrityksille, joilla on ainoastaan vieraan pääoman ehtoisia rahoitusvälineitä. Myös muut kirjanpito velvolliset voivat vapaaehtoisesti laatia IFRS-tilinpäätöksen. IFRS-normisto koostuu tilinpäätösstandardeista ja niiden tulkinnoista. Standardeista jokainen säätelee tiettyä liiketapahtumaa ja sen kirjaamista, arvostamista ja liiketapahtuman osalta esitettäviä tietoja koskevia vaatimuksia. (ST-Akatemia 2015, 7.)

Eri maiden omat tilinpäätöskäytännöt poikkeavat toisistaan, jolloin tilinpäätösinformaatio ei ole kansainvälisesti vertailukelpoista. Tämä synnytti tarpeen tilinpäätöskäytännön kansainvälisestä harmonisoinnista yritystoiminnan ja sijoittamisen kansainvälistyessä. IFRS on tasekeskeinen ja tavoitteena ovat yhdenmukaiset tilinpäätöskäytännöt, jotka tarjoavat laajan vertailukelpoisuuden. IFRS:n perimmäisin tarkoitus onkin palvella sijoittajia, tarjoten parempaa ja laajempaa informaatiota yrityksen taloudellisesta tilasta kansainvälisesti nykyistä vertailukelpoisemmilla tilinpäätöksillä. (Pörssisäätiö 2005, 4.)

IFRS - tilinpäätös poikkeaa olennaisesti Suomalaisesta tilinpäätöstavasta sen tasekeskeytyksen vuoksi. IFRS:n peruseriaatteena on suoriteperusteisuus ja toiminnan jatkuvuuden periaate. Sisällölliset periaatteet ovat oikean kuvan antaminen, eli tapahtumia tulee kirjanpidossa käsitellä niiden tosiasiallisen sisällön perusteella sekä taloudellisten realiteettien mukaisesti. IFRS - tilinpäätöksen suurin eroavaisuus Suomalaiseen tilinpäätöstapaan verrattuna on, että IFRS - tilinpäätöksen ensisijainen tavoite on yhteisön taloudellisen aseman, eli taseen varojen ja velkojen määrittäminen. IFRS -tilinpäätöksessä tuloslaskelman informaation on tarkoitus antaa vain yksityiskohtaisempaa informaatiota siitä, kuinka sijoittajien varallisuus yhteisössä on muuttunut tilikauden aikana. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2006, 5.) IFRS on myös Suomalaiseen tilinpäätöstapaan verrattuna huomattavasti yksityiskohtai-

sempi ja se pitää sisällään valinnan mahdollisuuksia. Tällöin yrityksillä on mahdollisuus käyttää vaihtoehtoisia laadinta- ja esittämisperiaatteita esimerkiksi aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden, aineettomien hyödykkeiden ja rahoitusinstrumenttien arvostamisessa. Suomessa IFRS-tilinpäätösten valvontatehtävät ovat olleet vuodesta 2009 lähtien Finanssi- valvonnan vastuulla. (Pörssisäätiö 2005, 5)

Vaikkakin IFRS 9 – standardi korvaa lähtökohtaisesti vain IAS 39 – standardin, viitataan tässä työssä myös muihin rahoitusinstrumentteja koskeviin IFRS - standardeihin. Nämä standardit ovat IAS 32 Rahoitusinstrumentit: esittämistapa, IFRS 7 Rahoitusinstrumentit: tilinpäätöksessä esitettävät tiedot ja IAS 36 Omaisuuserien arvon alentuminen. IAS 32 – standardi koskee rahoitusinstrumenttien luokittelua rahoitusvaroihin, rahoitusvelkoihin ja oman pääoman ehtoihin instrumentteihin sekä näihin liittyvien osinkojen, korkojen, voittojen ja tappioiden luokittelua. Standardin tavoitteena on asettaa ne periaatteet, joita sovelletaan rahoitusinstrumenttien esittämisestä omana pääomana tai velkoina ja rahoitusvarojen ja rahoitusvelkojen vähentämiseen toisistaan (IAS 32 kohta 2). IFRS 7 – standardin tarkoitus on vaatia yhteisöjä esittämään tilinpäätöksessään sellaisia tietoja, joiden avulla tilinpäätöksen käyttäjät pystyvät arvioimaan kuinka merkittävä vaikutus rahoitusinstrumenteilla on yhteisön tulokseen ja taloudelliseen asemaan, sekä minkä luonteisia ja kuinka laajoja rahoitusinstrumenteista aiheutuvat riskit ovat tilikauden aikana ja miten näitä riskejä hallitaan (IFRS 7 kohta 1). IAS 36 Omaisuuserien arvonalentuminen standardin tarkoituksena on varmistaa, ettei omaisuuseriä merkitä suuremmalla arvolla taseeseen kuin mitä omaisuuserästä kerrytettävä rahamäärä olisi (IAS 36 kohta 1).

2.3 Rahoitusinstrumentit

IAS 32 Rahoitusinstrumentit: esittämistapa - standardin mukaan rahoitusinstrumentit ovat mitä tahansa sopimuksia, jotka synnyttävät yhteisölle rahoitusvaroihin kuuluvan erän ja toiselle yhteisölle joko rahoitusvelkoihin kuuluvan erän tai oman pääoman ehtoisen instrumentin (Heiniö, Linnanvirta, Nykky, Tikka & Virtanen 2014. 29 - 30). Rahoitusinstrumentit jaotellaan käteis- ja johdannaisinstrumentteihin. Käteisinstrumenteiksi katsotaan velat, saamiset sekä oman pääoman ehtoiset instrumentit. Johdannaisia taas ovat futuurit, optiot, termiinit ja koron- ja valuutanvaihtosopimukset. Rahoitusvaroja katsotaan olevan:

1. Käteisvarat
2. Toisen yhtiön oman pääoman ehtoiset instrumentit
3. Sopimukseen perustuvat oikeudet saada toiselta yhteisöltä käteisvaroja tai muita rahoitusinstrumentteja, tai vaihtaa rahoitusvelkoja tai -varoja toisen yhteisön kanssa.

sellaisissa olosuhteissa, jotka voivat osoittautua yhteisölle edulliseksi, esimerkiksi myyntisaamiset ja ostetut optiot.

4. Sopimukset, jotka toteutetaan tai saatetaan toteuttaa yhteisön omina oman pääoman ehtoisina instrumentteina. (Halonen ym. 2013, 312.)

Rahoitusvelkoja katsotaan olevan:

1. Sopimukseen perustuva velvollisuudet luovuttaa käteis- tai muita rahoitusvaroja tai vaihtaa rahoitusvaroja tai rahoitusvelkoja toisen yhteisön kanssa sellaisissa olosuhteissa, jotka voivat osoittautua yhteisölle epäedullisiksi.
2. Sopimukset, jotka toteutetaan tai saatetaan toteuttaa yhteisön omina oman pääomanehtoisina instrumentteina. (Halonen ym. 2013, 312.)

Oman pääoman ehtoisiksi instrumenteiksi katsotaan sopimukset, jotka antavat oikeuden osuuteen yhteisön varoihin, joista on vähennetty sen kaikki velat, esimerkiksi omat osakkeet. Oman pääoman ehtoisesta instrumentista on kuitenkin kyse vain siinä tapauksessa, että instrumentti täyttää kummankin seuraavista ehdoista:

1. Instrumentti ei velvoita liikkeeseenlaskijaa antamaan mitään rahoitusvaroja toiselle yhteisölle tai vaihtamaan rahoitusvaroja tai rahoitusvelkoja toisen yhteisön kanssa sellaisissa olosuhteissa, jotka voivat olla epäedulliset liikkeellelaskijalle.
2. Jos on mahdollista toteuttaa instrumentti liikkeellelaskijan omina oman pääoman ehtoisina instrumentteina ja se on muu kuin johdannaissopimus, joka pitää sisällään liikkeellelaskijan sopimusperusteisia velvoitteita luovuttaa muulla kuin kiinteällä lukumäärällä omia oman pääoman ehtoisia instrumentteja tai jos kyseessä on johdannainen, joka toteutetaan niin, että liikkeellelaskija vaihtaa kiinteän määrän käteisvaroja tai muita rahoitusvaroja kiinteään lukumäärään muita oman pääoman ehtoisia instrumenttejaan. (Halonen ym. 2013, 312.)

Johdannaisinstrumentit ovat rahoitusvälineisiin tai hyödykkeisiin perustuvia, yleensä kahden osapuolen välisiä sopimuksia, jossa kaupankäynnin kohteena on itse sopimus. Johdannaisinstrumentti täyttää seuraavat ehdot:

1. Johdannaisten arvo perustuu toisen muuttujan, esimerkiksi koron, hyödykkeen hinnan, hinta- tai kurssi-indeksin tai valuuttakurssin arvoon.
2. Johdannainen ei tehtäessä vaadi ollenkaan nettosijoitusta tai nettosijoitus on pienempi kuin mitä se olisi toisen tyyppisessä sopimuksessa.

3. Johdannainen toteutetaan aina tulevaisuudessa. (Heiniö, Linnanvirta, Nykky, Tikka & Virtanen 2014, 287 - 288.)

Johdannaisinstrumentteja käytetään usein riskienhallinnan välineenä, joilla pyritään suojaamaan esimerkiksi korkojen tai osakekurssien muutoksien aiheuttamien tuloksen tai kassavirran heilahtelujen vaikutukselta (Heiniö, Linnanvirta, Nykky, Tikka & Virtanen 2014, 290). Niitä voidaan käyttää kuitenkin myös voitontavoittelussa, kun sijoitus johdannaiseen on pienempi kuin mitä se olisi itse johdannaisen muuttuunaan sijoitettuna. Johdannaisinstrumenttien käyttö perustuu arvioon siitä, mikä on johdannaisen arvoon sidotun muuttujan tuleva hinnankkehitys tietyllä aikavälillä. (Nordnet 2007.)

Yrityksellä voi olla myös kytkettyjä johdannaisia. IAS 39:n mukaan kytketty johdannainen on osa hybridi-instrumenttia, joka sisältää myös johdannaisiin kuulumattoman pääsopimuksen ja sillä on sellainen vaikutus, että osa hybridi-instrumentin rahavirroista vaihtelee samanaikaisesti kun itsenäisen johdannaisen rahavirrat. Tämä saa aikaan sen, että sopimuksen edellyttämät rahavirrat muuttuvat tietyn muuttujan mukaisesti. Tämä muuttuja voi olla esimerkiksi korko, rahoitusinstrumentin hinta, hinta- tai kurssi-indeksi tai se voi myös olla jokin muu kuin taloudellinen muuttuja. (IAS 39 kohta 10.) Kytkeytyn johdannaisen pääsopimuksen ei tarvitse olla rahoitusinstrumentti, vaan se voi olla esimerkiksi vuokrasopimus.

3 Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja arvostaminen

Vaatimukset luokittelusta ovat perusta rahoitusinstrumenttien kirjanpidolle. Rahoitusinstrumenttien luokittelu määrittää sen kuinka rahoitusvarat kirjataan tilinpäätöksessä ja miten niitä mitataan jatkuvasti. Useat IASB:n saamat soveltamiskysymykset IAS 39 – standardiin liittyen koskivat rahoitusvarojen luokittelua ja arvostamista. IASB päätti saadun palautteen perusteella, että IAS 39:n luokittelu- ja arvostamismenettelyjen korvaaminen on tehokkain tapa näiden kysymysten käsittelyksi ja tilinpäätöksen käyttäjien kyvyn parantamiseksi ymmärtää paremmin tietoja rahoitusvarojen summista, ajoituksesta ja tulevien kassavitojen epävarmuudesta. (IASB 2014, 6.) Tässä kappaleessa perehdytään tarkemmin siihen, millaisia ovat IAS 39 – standardin ja IFRS 9 – standardin määräykset rahoitusinstrumenttien luokitellulle ja arvostamiselle ja miten ne eroavat toisistaan.

3.1 Lähestymistapa IAS 39 – standardin mukaan

IAS 39 – standardin mukaan rahoitusvarat ja rahoitusvelat arvostetaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoonsa. Mikäli kyseessä ei ole rahoitusinstrumentti, joka arvostaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti, käypään arvoon lisätään myös välittömät transaktiomenot. (IAS 39 kohta 43) IAS 39 jakaa rahoitusinstrumentit neljään ryhmään alkuperäisen kirjaamisen jälkeistä arvostamista varten:

1. rahoitusvarat käypään arvoon ja tulosvaikutteisesti kirjattaviin eriin
2. eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin
3. lainoihin ja muihin saamisiin ja
4. myytävissä oleviin rahoitusvaroihin. (IAS 39 kohta 45.)

Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen rahoitusvarat arvostetaan johonkin näistä ryhmistä. Kun rahoitusinstrumentti luetaan johonkin näistä neljästä ryhmästä, sitä käsitellään tätä kyseistä ryhmää koskevien kirjanpidollisten ohjeiden mukaisesti. Nämä ryhmät ovat toisensa poisulkevia. (Haaramo 2012, 307.) Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen kaikki rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon pois lukien eräpäivään asti pidettävät saamiset, yhteisön myöntämät lainat ja muut saamiset, joita ei pidetä kaupankäyntitarkoituksessa ja sopivan tilaisuuden tullen myytävissä olevat rahoitusvarat, joille ei voida luotettavalla tavalla määritellä käypää arvoa. Nämä rahoitusvarat arvostetaan jaksotettuun hankintamenuun ja niille tehdään arvonalentumistestaus. (Tomperi 2015, 238.)

Rahoitusvelat arvostetaan alun perin kirjattuun määrään vähennettynä jaksotuksilla ja pääoman lyhennyksillä. Rahoitusvara ja -velat, jotka on arvostettu käypään arvoon uudelleen, käsitellään siten, että yhteisön on valittava toinen seuraavista vaihtoehdoista:

1. Voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti sille tilikaudelle, jolloin voitto tai tappio on syntynyt.
2. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviin rahoitusvaroihin tai -velkoihin kuuluvasta erästä kirjataan vain voitto tai tappio tulosvaikutteisesti sille tilikaudelle, jonka aikana voitto tai tappio on syntynyt. Muista eristä johtuva voitto tai tappio kirjataan omaan pääomaan, kunnes rahoitusvaroihin kuuluva erä on joko myyty tai sille kirjataan arvonalentuminen. (Tomperi 2015, 238 - 239.)

3.2 Lähestymistapa IFRS 9 – standardin mukaan

IFRS 9 – standardi pitää sisällään merkittäviä muutoksia rahoitusinstrumenttien luokittelun ja arvostamisen suhteen. Yhteisön luokittellessa rahoitusinstrumentti, täytyy sen tehdä luokittelu huomioiden yhteisön liiketoimintamalli eli se kuinka yhteisössä hallinnoidaan rahoitusvaroihin kuuluvia eriä sekä sopimukseen perustuvien rahavirojen luonne. Tähän palataan myöhemmin kappaleessa 3.3. IFRS 9 – standardissa rahoitusvarat ja velat arvostetaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoonsa samoin ehdoin kuin IAS 39:ssä. Suurimpana muutoksena rahoitusvaroja ei kuitenkaan enää lueta neljään luokkaan, kuten IAS 39:ssä. IFRS 9 – standardin mukaan yhteisön on luokiteltava rahoitusvarat kolmeen luokkaan, joiden mukaisesti yhteisön on alkuperäisen kirjaamisen jälkeen arvostettava rahoitusvarat.

1. Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvarat
2. Käypään arvoon muiden laajan tuloslaskelman erien kautta kirjattavat rahoitusvarat
3. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat (IFRS 9 kohta 4.1.1.)

Rahoitusvarat arvostetaan IFRS 9 mukaan siis jaksotettuun hankintamenoön silloin kun rahoitusvarat täyttävät seuraavat ehdot:

1. Rahoitusvaroihin kuuluvaa erää hallussa pidetään sellaisen liiketoimintamallin mukaisesti, jossa tavoitteena on rahoitusvarojen hallussapito sopimukseen perustuvien rahavirtojen keräämiseksi
2. Rahoitusvaroihin kuuluvan erän sopimusehdoissa määrätään tiettyinä ajankohtina toteutuvista rahavirroista, jotka ovat yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääomaerän koron maksua. (IFRS 9 kohta 4.1.2)

Rahoitusvarat arvostetaan puolestaan käypään arvoon, mikäli seuraavat ehdot täyttyvät:

1. Rahoitusvaroihin kuuluvaa erää pidetään hallussa sellaisen liiketoimintamallin mukaisesti, jonka tavoite saavutetaan sekä keräämällä sopimukseen perustuvia rahavirtoja että myymällä rahoitusvaroja ja
2. Rahoitusvaroihin kuuluvan erän sopimusehdoissa määrätään tiettyinä ajankohtina toteutuvista rahavirroista, jotka ovat yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääomamäärän koron maksua. (IFRS 9 kohta 4.1.2A)

Näin ollen jaksotettuun hankintamenuun voidaan arvostaa ainoastaan lainainstrumentteja ja mikäli liiketoimintamallin mukaista on tuottojen saaminen lainainstrumentin käyvän arvon muutoksista, luokitellaan se tällöin käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi. Samaa luokittelusääntöä sovelletaan kytketyn johdannaisen sisältäviin rahoitusinstrumentteihin. Osakkeet ja muut oman pääoman ehtoiset rahoitusinstrumentit taas arvostetaan käypään arvoonsa ja käyvän arvon muutokset merkitään tuloslaskelmaan voitoksi tai tappioksi. Yhteisön luokitellessa rahoitusinstrumentti täytyy sen tehdä luokittelu huomioiden yhteisön liiketoimintamalli eli se kuinka yhteisössä hallinnoidaan rahoitusvaroihin kuuluvia eriä ja sopimukseen perustuvien rahavirojen luonne. (Haaramo, 2012, 360.) Liitteessä 1 havainnollistetaan rahoitusinstrumenttien arvostamista IFRS 9 mukaan. IFRS 9 – standardissa rahoitusvelkoja koskevat osuudet säilyvät lähes muuttumattomana ja käyvän arvon optiota koskevat säännökset eivät myöskään muutu IAS 39:n säännöksistä (Haaramo 2012, 361).

3.3 Liiketoimintamalli-ajattelu ja arviointi

IFRS 9 – standardissa termi ”liiketoimintamalli” viittaa siihen, miten yhteisö hallinnoi rahoitusvarojensa rahoitusvirtojen synnyttämiseksi. IFRS 9 – standardin mukaan yhteisön on luokiteltava rahoitusvarojensa hallinta sen liiketoimintamallin mukaisesti, jota yhteisössä noudatetaan. Yhteisön valitsema liiketoimintamalli määrittää sen syntyvätkö rahavirrat sopimukseen perustuvista kerätyistä rahavirroista, myydyistä rahoitusvaroista vai molemmista. Yhteisön johtoon kuuluvat avainhenkilöt ovat määritelleet yhteisölle liiketoimintamallin, jonka perusteella yhteisö arvioi täyttävätkö yhteisön rahoitusvarat IFRS 9 mukaiset ehdot. (KPMG 2014, 27.) Yhteisön on käytettävä harkintaa arvioidessaan sovellettavaa liiketoimintamallia rahoitusvarojen hallinnoimiseksi. Arvioon ei kuitenkaan vaikuta mikään yksittäinen toimenpide tai tekijä, vaan yhteisön on tehtävä harkinta kokonaisuuden perusteella. Liiketoimintamalli on yleensä määriteltävissä niiden toimenpiteiden perusteella, joita yhteisössä suoritetaan liiketoimintamallin tavoitteen saavuttamiseksi. (IFRS 9 kohta B4.1.2A.) Liiketoimintamalli määritetään tasolle, joka heijastaa sitä, kuinka rahoitusvarojen ryhmiä hallinnoidaan yhdessä, jotta saavutetaan tietty liiketoiminnan tavoite. Yhteisön liiketoimintamalli ei

riipu johdon aikeista yksittäisen rahoitusinstrumentin suhteen, niinpä tämä ehto ei ole instrumenttikohtainen lähestymistapa luokitteluun ja se pitäisikin määritellä ylemmällä yhdistelytasolla. Arviointia ei kuitenkaan suoriteta koko yhteisön tasolla, joten yhteisöllä voi olla useampia liiketoimintamalleja rahoitusinstrumenttien hallintaan. Joissakin tapauksissa saattaa olla tarkoituksenmukaista erottaa rahoitusvarojen salkku alasalkuiksi sen mukaisesti, kuinka yhteisö salkkujen rahoitusvaroja hallinnoi. (KPMG 2014, 27.)

Arviointia ei suoriteta skenaarioiden perusteella, joiden yhteisö ei kohtuudella odota syntyvän. Esimerkiksi jos yhteisö odottaa myyvänsä tietyn rahoitusvaran vain stressiskenaarion toteutuessa, ei tämä vaikuta liiketoimintamallin arviointiin jos ei voida kohtuudella odottaa, että skenaarion tilanne toteutuu. (KPMG 2014, 28.) Mikäli rahavirrat taas realisoituvat sellaisella tavalla, joka poikkeaa odotuksista joita yhteisöllä on liiketoimintamallin suhteen ollut arviointiajankohtana, ei tämä muuta kyseisen liiketoimintamallin mukaisesti pidettävien rahoitusvarojen luokittelua. Yhteisön on kuitenkin liiketoiminnan arviointihetkellä huomioonotettava kaikki saatavilla ollut merkityksellinen informaatio. Yhteisön arvioidessa liiketoimintamallia, jota sovelletaan äskettäin hankituille rahoitusvaroilta, sen pitää huomioida merkityksellisen informaation lisäksi se kuinka rahavirrat ovat aikaisemmin realisoituneet. Merkityksellistä informaatiota ovat esimerkiksi seuraavat:

1. Miten liiketoimintamallin sekä sen mukaisesti hallinnoitavien rahoitusvarojen tuloksellisuutta arvioidaan ja miten siitä raportoidaan yhteisön johdon avainhenkilöille.
2. Liiketoimintamallin tuloksellisuuteen ja rahoitusvarojen hallinnointiin vaikuttavat riskit ja riskienhallintatapa.
3. Miten liiketoiminnan johtajia palkitaan ja mihin palkitseminen perustuu. (IFRS 9 kohta B4.1.2B.)

3.4 Rahoitusinstrumenttien uudelleen luokittelu ja arvostaminen

IFRS 9 mukaan yhteisö saa muuttaa liiketoimintamallia, jota se käyttää rahoitusvarojen hallinnoinnissa. Mikäli yhteisön liiketoimintamalli muuttuu, tulee rahoitusvarojen uudelleen luokittelu tällöin pakolliseksi. Yhteisön täytyy muuttaa kaikkien niiden rahoitusvarojen luokittelua, joihin muuttuvaa liiketoimintamallia sovelletaan. (IFRS9 kohta B4.4.1.) Mikäli luokittelua muutetaan niin, että rahoitusvara siirretään jaksotettuun hankintamenoarvostettavasta käypään arvoon arvostettavaksi, määritetään instrumentin käypä arvo luokittelun muutospäivänä. Mikäli jaksotetun hankintamenon ja käyvän arvon välisestä erosta aiheutuu voittoa tai tappiota kirjataan nämä tulosvaikutteisesti. (IFRS 9 kohta 5.6.2.) Mikäli luokittelu muutetaan päinvastaisesti, luokittelupäivän käyvästä arvosta tulee instrumentin uusi kirjainpitoarvo (IFRS 9 kohta 5.6.3). Mikäli luokittelu muuttuu käypään arvoon muiden laajan tu-

loslaskelman kautta arvostettavaksi tai tästä jaksotettuun hankintamenuun arvostettavaksi, aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjatut voitot ja tappiot poistetaan omasta pääomasta ja kirjataan oikaisemaan rahoitusvarojen käypää arvoa uudelleenluokittelupäivänä (IFRS 9 kohta 5.6.4). Uudelleen luokittelujen odotetaan kuitenkin olevan harvinaisia, sillä yhteisö tarvitsee liiketoimintamallin muuttamiseksi painavan syyn. Rahoitusvelkojen luokittelun muuttaminen on IFRS 9 mukaan kiellettyä. (IFRS 9 kohta 4.4.1).

4 Käyvän arvon määrittäminen

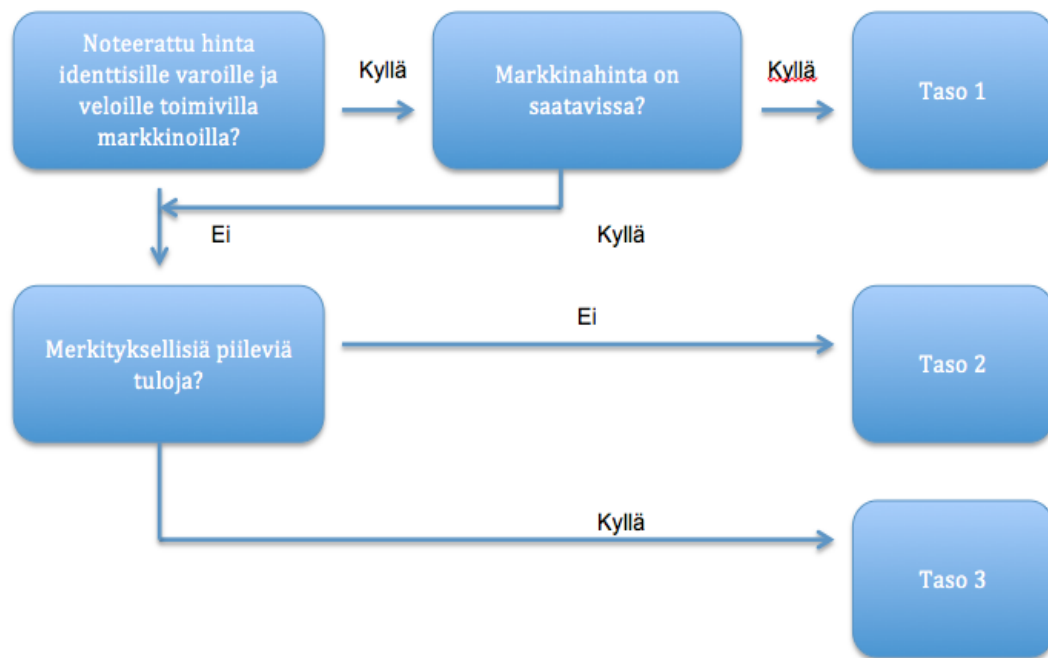
IFRS määrittelee käyvän arvon hinnaksi, joka saataisiin omaisuuserän myymisestä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoimessa (IAS 39 kohta 9). Käypää arvoa määriteltäessä yhteisön täytyy huomioida omaisuuserän tai velan ominaispiirteet, mikäli markkinaosapuolet ottaisivat nämä huomioon omaisuuserän tai velan hinnoittelussa arvostuspäivänä. Tällaisia ovat esimerkiksi omaisuuserän kunto ja sijaintipaikka ja omaisuuserän käyttöä ja myyntiä koskevat rajoitukset. (IAS 39 kohta 11.) Käyvän arvon määrittämisessä oletuksena on, että omaisuuserä tai velka vaihdetaan tavanmukaisessa liiketoimessa tarkasteluhetken markkinaolosuhteiden vallitessa. Käyvän arvon määrittämisessä oletetaan myös, että omaisuuserän myymiseksi tai velan siirtämiseksi tehtävä liiketoimi tapahtuu omaisuuserän tai velan pääasiallisilla markkinoilla tai mikäli pääasiallisia markkinoita ei ole, niin omaisuuserälle tai velalle suotuisimmilla markkinoilla. (IAS 39 kohta 15.)

Kauppa- ja teollisuusministeriö on antanut asetuksen rahoitusvälineiden arvostamisesta ja merkitsemisestä tilinpäätökseen ja konsernitilinpäätökseen. Sen mukaan rahoitusvälineen, jolle on vaikeuksitta määriteltävissä luotettavat markkinat, käypänä arvona pidetään sen markkina-arvoa. (Asetus rahoitusvälineiden arvostamisesta sekä merkitsemisestä tilinpäätökseen ja konsernitilinpäätökseen 1315/2004/KTM.) IAS 39:n mukaan käypä arvo on luotettavasti määriteltävissä, mikäli:

1. Käypää arvoa koskevien järkevien arvioiden vaihteluväli ei ole instrumentin kannalta merkittävä.
2. Vaihteluvälin sisällä eri todennäköisyys on kohtuullisesti määriteltävissä ja käytettävissä käyvän arvon arvioimiseksi. (IAS 39 kohta 4.41.)

Mikäli rahoitusvälineellä ei ole luotettavia markkinoita, pidetään käypänä arvona joko arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineen osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta tai sitä arvoa, joka on laskettavissa yleisesti rahoitusmarkkinoilla hyväksytyillä arvostusmalleilla, mikäli markkina-arvo pystytään sen avulla määrittelemään luotettavalla tavalla. (Asetus rahoitusvälineiden arvostamisesta sekä merkitsemisestä tilinpäätökseen ja konsernitilinpäätökseen 1315/2004/KTM.) Näitä arvoja käytetään myös perustana käyvän arvon hierarkialle, jonka mukaan arvon mittaaminen perustuu johonkin kolmesta tasosta (Kuva 1). Käyvän arvon hierarkia perustuu tulojen arvostusmenetelmiin joita käytetään mitattaessa käyviä arvoja. Tulot on jaettu kolmelle tasolle, joista korkein taso, taso yksi, annetaan mikäli käyvät arvot perustuvat täysin samanlaisten omaisuuserien ja velkojen noteerattuihin hintoihin toimivilla markkinoilla. Tasolla kaksi käyvät arvot perustuvat muihin kuin tason yksi sisältämiin noteerattuihin hintoihin, mutta kuitenkin sellaisiin tietoihin, jotka ovat todennetta-

vissa omaisuuserälle tai velalle joko suoraan tai epäsuorasti. Tasolla kolme käyvät arvot perustuvat omaisuuserää tai velkaa koskeviin tietoihin, jotka eivät perustu todennettavissa olevaan markkinatietoon. (KPMG 2013, 46.)

Kuva 1 Käyvän arvon määrittämisen periaatteet käyvän arvon hierarkian mukaan (KPMG 2013, 47)

4.1 Käyvän arvon optio

Käyvän arvon optio sallii yhteisön arvostavan monet rahoitusvälineet ja tietyt muut erät käypään arvoon. Käyvän arvon option tavoitteena on parantaa taloudellista raportointia antamalla yhteisölle mahdollisuus vähentää raportoidun tuloksen volatilitteettia mittaamalla rahoitusvarat ja – velat eri tavalla soveltamatta suojauslaskennan säännöksiä. Käyvän arvon optio perustuu siihen, että se sallii yhteisön niin halutessaan arvostavan kelpolliset, eli standardin sovellusalaan kuuluvat, erät käypään arvoonsa tulosvaikutteisesti ennalta valittuna päivänä. (FASB 2007.)

IAS 39 mukaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin kuuluva erä tai rahoitusvelka luokitellaan kaupankäyntitarkoituksessa pidettäväksi ja vapaaehtoisesti alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettäväksi rahoitusinstrumentiksi luetaan rahoitusinstrumentti, joka täyttää seuraavat ehdot:

1. Erä tai rahoitusvelka on syntynyt tai hankittu pääasiallisesta tarkoituksesta myydä se tai ostaa se takaisin lyhyen ajan kuluessa
2. Erä tai rahoitusvelka on alkuperäisen kirjauksen tapahtumishetkellä osa yksilöityjen rahoitusinstrumenttien muodostamaa salkkua, joita hallinnoidaan yhdessä ja joita todistettavasti on lyhyen aikavälin aikana käytetty voiton tavoittelussa
3. Erä tai rahoitusvelka on johdannainen, jolla ei ole takaussopimusta tai joka on määritetty suojausinstrumentiksi ja on sellaisena tehokas. (IAS 39 kohta 9.)

Jos yhteisö luokittelee rahoitusinstrumentin kaupankäyntitarkoituksessa pidettäväksi rahoitusvaraksi, ei tätä erää saa enää jälkeenkään lukea mihinkään muuhun ryhmään sen pitoaikana. Mikäli luokittelua halutaan muuttaa, täytyy se tehdä myymällä erä markkinoille ja ostamalla se markkinoilta takaisin. (Haaramo 2012, 310.) Käyvän arvon optiota ei kuitenkaan voida käyttää oman pääoman ehtoihin instrumentteihin, joilla ei ole noteerattua markkinahintaa tai joiden käypää arvoa ei voida määrittellä luotettavalla tavalla. Käyvän arvon option käyttäminen edellyttää myös, että käytön seurauksena tuotetaan merkityksellisempää informaatiota. Merkityksellisemmän informaation tuottamisen tavoitteena on vähentää rahoitusvarojen ja rahoitusvelkojen erilaisesta arvostamisesta johtuvaa tuloksen vaihtelua. Merkityksellisempää informaatiota tuotetaan kun:

1. Epäjohdonmukaisuus kirjaamisessa ja arvostamisessa poistuu tai vähenee merkittävästi.
2. Arviointi rahoitusvarojen, rahoitusvelkojen ja näiden muodostaman ryhmän tuloksellisuudesta ja hallinnoinnista tapahtuu käyvän arvon pohjalta. (Haaramo 2012, 309.)

IFRS 9 säilyttää käyvän arvon option. IFRS 9 mukaan yhteisö voi halutessaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä nimenomaisesti luokitella peruuttamattomasti rahoitusvaroihin kuuluvan erän käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavaksi. Näillä toimilla on poistettava arvostamiseen ja kirjaamiseen liittyvä epäjohdonmukaisuus, joka aiheutuisi varojen ja velkojen tai näistä aiheutuvien voittojen ja tappioiden arvostamisesta erillisillä perusteilla, tai vähennettävä sitä merkittävästi. (IFRS 9 kohta 4.2.2.)

IFRS 9 mukaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvelkojen kohdalla yhteisön on esitettävä tästä koitunut voitto tai tappio seuraavasti:

1. Rahoitusvelan käyvän arvon muutos, joka johtuu velan luottoriskin muutoksista, täytyy esittää muissa laajan tuloksen erissä.
2. Loput käyvän arvon muutoksesta on esitettävä tulosvaikutteisesti. (IFRS 9 kohta 5.7.7.)

Jos velan luottoriskin erottaminen käyvän arvon muutoksesta aiheuttaisi tulokseen kirjanpöydollistä epäsymmetriaa tai johtaisi sen kasvuun, täytyy yhteisön tällöin esittää kaikki voitot ja tappiot tulosvaikutteisesti (IFRS 9 kohta 4.1.5).

4.2 Käyvän arvon määrittämisen haasteet

Niin kuin kappaleessa 4 käytiin läpi, käypä arvo on siis markkinaperusteinen arvo, jonka kohdalla joissain tapauksissa instrumenttien arvo on suoraan määriteltävissä toimivilta markkinoilta ja toisinaan taas ei. Mikäli instrumentille ei voida määrittää hintaa suoraan markkinanoteerauksesta, tällöin instrumentin käypä arvo määritetään arvonmäärittämissä mallien avulla. Molemmissa tapauksissa tavoitteena on arvioida sellainen hinta, jolla liiketoimi toteutuisi arvostamispäivänä sen hetkisten olosuhteiden vallitessa. Yleisesti käyviä arvoja käytettäessä suurimpina haasteina on pidetty niiden luotettavuutta. Käyvän arvon hierarkian tasolla 3 käyvän arvon määrittäminen perustuu johdon subjektiiviseen arvioon. Tämä lisää käyvän arvon käytön epäluotettavuutta, koska yritysten arvonmäärittämissä mallit ja niissä käytettävät parametrit ovat erilaisia. Tällöin on melko todennäköistä, että eri yritysten arvostaessa samaa instrumenttia olisi yritysten määrittämä käypä arvo eri. Lisäksi käytettävien parametrien pienikin vaihtelu saattaa vaikuttaa huomattavasti yrityksen tulokseen. (Ryynänen 2012, 32.)

5 Arvon alentuminen

IFRS 9 – standardin arvonalentumista koskevat osiot poikkeavat merkittävästi aiemman IAS 39 – standardin määräyksistä arvon alentumisien suhteen. Tässä kappaleessa käydään tarkemmin läpi IFRS:n omaisuuserien arvon alentumista koskevia säännöksiä, sekä IAS 39:n ja IFRS 9 rahoitusinstrumenttien arvon alentumisia koskevia osioita ja standardin muutoksen vaikutuksia arvon alentumisiin.

5.1 IAS 36 Omaisuuserien arvon alentuminen

Jokaisen tilikauden jälkeen yhteisön täytyy arvioida, onko jonkin omaisuuserän arvon alenemisesta merkkejä. Tähän arviointiin otetaan huomioon niin ulkoiset kuin sisäisetkin seikat, jotka voivat vaikuttaa omaisuuserän arvoon alentavasti. IAS 36 standardin tarkoituksena on varmistaa, ettei omaisuuseriä merkitä suuremmalla arvolla taseeseen, kuin mitä omaisuuserästä kerrytettävä rahamäärä olisi. Määritelmät kerrytettävissä olevan rahamäärä laskemisesta määritetään myös tässä standardissa. Mikäli huomioidaan, että omaisuuden arvon alentumisesta on merkkejä, tehdään omaisuuserälle arvonalentumistestaus. Arvonalentumistestillä arvioidaan omaisuuserästä kerrytettävissä olevaa rahamäärää. Kerrytettävissä oleva rahamäärä on joko omaisuuserän nettomyyntihinta tai tätä korkeampi käyttöarvo. Mikäli omaisuuserän nettomyyntihinta tai käyttöarvo on suurempi kuin kirjanpitoarvo, ei arvon alentumista katsota tapahtuneen. Jos taas omaisuuserän nettomyyntihinta tai käyttöarvo on pienempi kuin kirjanpitoarvo, tehdään tällöin kirjaus arvonalentumistappiosta. Jos omaisuuserän kirjanpitoarvo perustuu hankintamenuon, kirjataan arvonalentumistappio tuloslaskelmaan kuluksi. Kirjanpitoarvon perustuessa sallittuun vaihtoehtoiseen uudelleenarvostusmenettelyyn, käsitellään tällöin arvonalentumistappio uudelleenarvostuksesta johduttuna vähennyksenä. (Tomperi 2015, 235-236.) Mikäli olosuhteet muuttuvat ja arvonalentumistappio pienenee tai todetaan, ettei sitä enää ole, voidaan arvonalentumistappio peruuttaa.

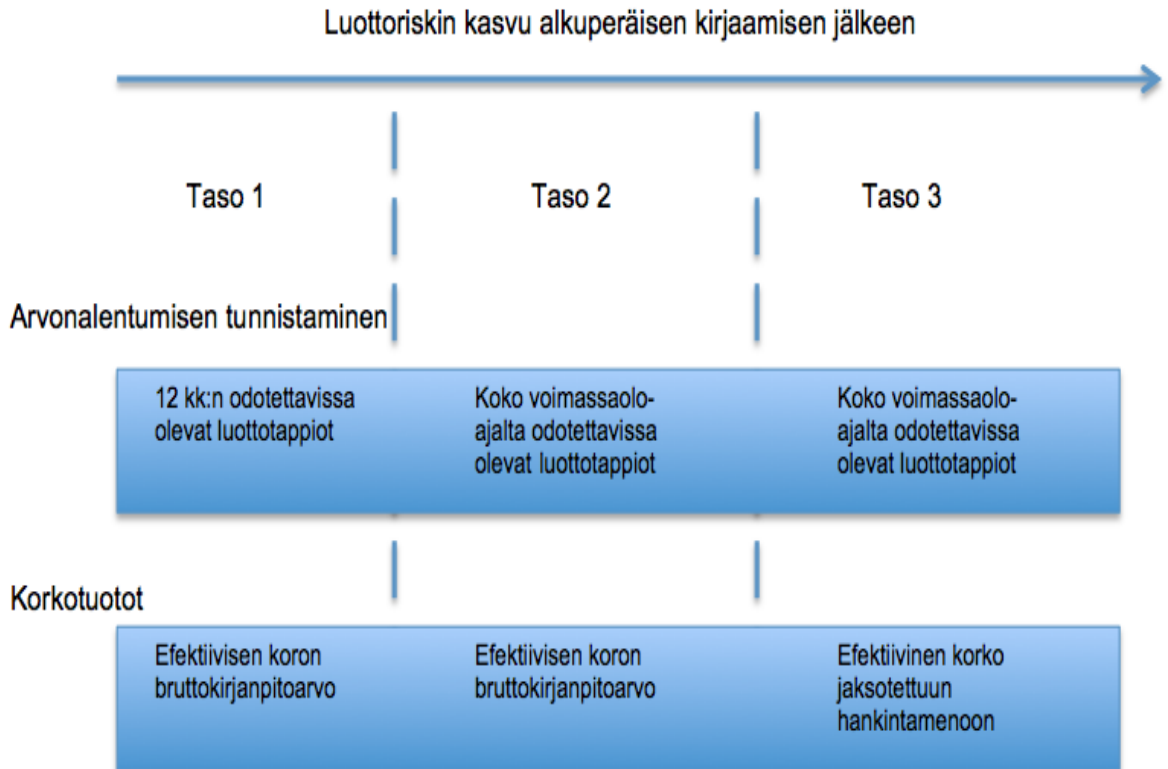
5.2 Lähestymistavat IAS 39 ja IFRS 9

IAS 39:n mukaan yhteisön on jokaisen raportointikauden päättymispäivänä arvioita, onko olemassa objektiivista näyttö siitä, että jonkin rahoitusvaroihin kuuluvan ryhmän tai erän arvo olisi alentunut. IFRS 9 – standardissa arvon alentumisen malli perustuu oletukseen odotettavissa olevista tappioista. Uutta arvonalentumismallia täytyy IFRS 9 mukaan soveltaa:

1. Rahoitusvaroihin, jotka IFRS 9:n mukaan arvostetaan jaksotettuun hankintamenuon

2. Rahoitusvaroihin, jotka IFRS 9:n mukaan arvostetaan käypään arvoon tuloslaskelman kautta
3. Lainasitoumuksiin
4. Takaussopimuksiin, joihin sovelletaan IFRS 9 – standardia

IFRS 9 uuden arvonalentumismallin tarkoituksena on antaa tilinpäätöksen käyttäjille enemmän hyödyllistä informaatiota yhteisön rahoitusvälineiden odotettavissa olevista luottotappioista. Tämä edellyttää, että yhteisö tunnistaa odotettavissa olevat luottotappiot kaiken aikaa ja päivittää niiden määrän jokaisena tilinpäätöspäivänä. Uusi malli on ennakoiva ja se poistaa kynnystä tunnistaa odotettavissa olevia luottotappioita. (IASB 2014, 14.) IFRS 9 mukaan yhteisön täytyy erotella ne rahoitusinstrumentit, joiden luottokelpoisuus on alentunut merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen ja ne, joiden ei ole. Yhteisön on jokaisena raportointipäivänä arvostettava rahoitusinstrumentin tappiota koskeva vähennys siihen määrään, joka vastaa koko voimassaoloajalta odotettavia luottotappioita, mikäli rahoitusinstrumentin luottoriski on lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. (IFRS 9 kohta 5.5.3.) Mikäli luottoriski ei ole merkittävästi lisääntynyt alkuperäisen kirjaamisen jälkeen raportointipäivään mennessä, yhteisön täytyy arvostaa tappiota koskeva vähennyserä siihen määrään, joka vastaa 12 kuukauden odotettavissa olevaa luottotappiota (IFRS 9 kohta 5.5.5). Yhteisö kirjaa siis luottotappion luoton myöntämispäivänä sekä raportointipäivänä sen luottoriskin muutoksen perusteella. Yhteisön täytyy siis kirjata odotettavissa oleva luottotappio jo luottoa myönnettäessä. Kuvassa 2 havainnollistetaan yhteisön luottoriskin kasvamista alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. Tasolla 1 luottoriski on tunnistettu, mutta luottoriskiä ei pidetä merkittävänä. Tällöin yhteisö siis kirjaa odotettavissa olevan luottotappion 12kk:n ajalta. Tasolla 2 rahoitusinstrumentin luottoriski on kasvanut huomattavasti alkuperäisen kirjaamisen jälkeen ja luottoriskiä ei enää katsota alhaiseksi. Tällöin yhteisö kirjaa odotettavissa olevat luottotappiot koko instrumentin voimassaoloajalta. Tasolla 3 rahoitusvaran katsotaan olevan luottoriskin johdosta arvoltaan alentunut, jolloin yhteisö niin ikään kirjaa odotettavissa olevat luottotappiot koko instrumentin voimassaoloajalta.

Kuva 2 Luottoriskin kasvu alkuperäisen kirjaamisen jälkeen (IFRS 9 kohta 5.5.3 - 5.5.5)

Yhteisön täytyy jokaisena raportointipäivänä arvioida, onko rahoitusinstrumenttiin liittyvä luottoriski kasvanut merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. Yhteisön täytyy määrittellä odotettavissa olevat luottotappiot tavalla joka kuvaa:

1. Todennäköisyyksillä painotettua rahamäärää, mikä määritetään arvioimalla mahdollisten tulevien vaihtelun alue.
2. Rahan aika-arvoa ja
3. Järkevää ja perusteltavissa olevaa informaatiota, joka on saatavilla raportointipäivänä ilman kohtuuttomia kustannuksia ja vaivannäköä ja joka koskee toteutuneita tapahtumia, vallitsevia olosuhteita ja ennusteita tulevista taloudellisista olosuhteista. (IFRS 9 kohta 5.5.17.)

Määrittelyä tehtäessä yhteisön ei tarvitse huomioida kaikkia mahdollisia skenaarioita. Yhteisön täytyy kuitenkin huomioida millainen riski luottotappion toteutumiseksi on olemassa ja sen todennäköisyys. (IFRS 9 kohta 5.5.18.) IFRS 9 mukaan yhteisön täytyy myös antaa uudenlaisia liitetietoja arvonalentumisiin liittyen. Arvon alentumisten suhteen siis suurin muutos IAS 39:n ja IFRS 9 välillä on, että IFRS 9 pitää sisällään vain yhden arvonalentu-

mismallin IAS 39:n usean mallin sijasta ja arvonalentumisten käsittely muuttuu jo tapahtu-
neiden arvonalentumistappioiden tunnistamisesta arvonalentumistappioiden ennustami-
seen. Vaatimukset arvonalentumisten määrittelystä ovat siis uuden standardin myötä hu-
mattavasti laajemmat. Uusien vaatimusten tarkoituksena on, että yhteisö reagoi aiempaa
aikaisemmin luottotappioihin.

6 Suojauslaskenta

IAS 39 – standardi pitää sisällään yksityiskohtaiset säännökset suojauslaskennan soveltamisesta (Halonen ym. 2013, 285). Suojauslaskennan soveltaminen on yhteisölle vapaaehtoista. Suojauslaskennan tavoitteena on suojata rahoitusriskiltä yhteisön rahoitusomaisuutta, sekä velkaeriä ja tulevaisuudessa mahdollisesti tulevia rahavirtoja. Tällaisiin markkinoista johtuviin muutoksiin yrityksen ei ole mahdollista itse vaikuttaa mitenkään, joten sen ainoa vaihtoehto on suojautua näitä muutoksia vastaan. Haaramon mukaan suojaamisella tarkoitetaan tilannetta, jossa yhteisö suojaa tiettyä tase-erää, positiota tai rahavirtaa tulevaisuuden arvonmuutosta vastaan ja se viittaa riskienhallintastrategiaan, kun taas suojauslaskenta tarkoittaa kirjanpilotekniikkaa, jonka avulla suojattavan erän ja suojaavan instrumentin tulosvaikutukset voidaan kirjata samalle jaksolle viivyttämällä suojaavan johdannaisen arvon muutosten kirjaamista tulosvaikutteisesti tai vastaavasti nopeuttamalla suojattavan erän arvonmuutosten kirjaamista tulosvaikutteisesti. (Haaramo 2012, 339.) Suojauslaskennan avulla yhteisö saa siis sovellettua suojattavan ja suojaavan erän tulosvaikutukset kirjanpidossaan, mikä vähentää tuloksen heilahtelua. Suojattava instrumentti voi olla mikä tahansa yhteisön omaisuuserä, velka, ennakoitu liiketoimi tai kiinteä sitoumus, johon liittyy riski arvon muuttumisesta ja tällä muutoksella olisi vaikutuksia yhteisön tulokseen. Suojausinstrumentit ovat perinteisesti johdannaissopimuksia. (Halonen ym. 2013, 286.)

Suojauslaskennan soveltaminen on yhteisölle vapaaehtoista ja yhteisön kannattaakin pohdita tarkkaan ennen suojauslaskentaan ryhtymistä, mitkä ovat sen etuja ja haittoja. Yhteisön on mahdollista toteuttaa suojautumista myös, vaikkei se soveltaisikaan IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa. Jos suojauslaskentaa ei sovelleta, käsitellään suojattavaa erää ja suojausinstrumenttia normaalisti IAS 39: arvostamissääntöjen mukaisesti, jolloin ne ovat kirjanpidollisesti riippumattomia toisistaan. (Halonen ym. 2013, 285.)

6.1 Edellytykset suojauslaskennan soveltamiseksi IAS 39

Suojauslaskennan edellytykset määritellään IAS 39:ssä. Suojaussuhteita on kolmea erityyppiä, jotka luokitellaan suojattavan kohteen perusteella:

1. Käyvän arvon suojaus
2. Rahavirran suojaus
3. Ulkomaalaiseen yksikköön tehdyn nettosijoituksen suojaus

Suojauslaskentaa voidaan suorittaa vain edellä mainittuihin tilanteisiin ja sen suorittaminen edellyttää tiettyjen edellytysten täyttymistä. Suojaussuhteen täytyy täyttää seuraavat ehdot, jotta soveltamisedellytykset täyttyvät:

1. Ryhdyttäessä suojauslaskentaan yhteisöllä on laadittuna määrittäminen ja dokumentaatio suojaussuhteesta, riskienhallinnan tavoitteista ja suojausstrategiasta. Dokumentaatioissa täytyy ilmetä yksilöitävä suojausinstrumentti, suojauskohde, suojattavan riskin luonne ja yhteisön arvio suojausinstrumentilla kumottavien riskien vaikutuksista suojauskohteen käyvässä arvossa tai rahavirroissa.
2. Suojauksen odotetaan kumoavan suojattavasta riskistä johtuvat heilahtelut käyvän arvon ja rahavirtojen osalta erittäin tehokkaasti alkuperäisen riskienhallintastrategian mukaisesti.
3. Rahavirran suojauksessa on suojattavan ennakoitujen liiketoimen oltava erittäin todennäköinen ja sillä täytyy olla vaikutusta rahavirtoihin, mikä voisi vaikuttaa voittoon tai tappioon.
4. Suojauksen tehokkuus pystytään mittaamaan luotettavalla tavalla.
5. Suojausta arvioidaan jatkuvasti ja sen todetaan olleen erittäin tehokas kaikilla niillä tilikausilla, joilla suojaus on ollut käytössä. (IAS 39 kohta 88.)

Dokumentaatio täytyy laatia sillä hetkellä, kun suojauslaskenta aloitetaan. Suojausinstrumentin suojauskyvyn arviointi taas saattaa perustua historiatietoihin. Suojauksen tehokkuutta mitataan koko suojauksen keston ajan. Suojauksen tehokkuuden mittaamiseksi myös suojaussuhde tulee määrittellä sellaisella tavalla, että se on luotettavasti mitattavissa.

6.2 Suojauslaskennan soveltaminen IFRS 9:n mukaan

IFRS 9 sisältää uusia vaatimuksia suojauslaskennalle. Uuden suojauslaskennan säännösten tavoitteena on auttaa yhteisöjä parantamaan niiden riskienhallintaan liittyviä toimenpiteitä tilinpäätöksissä. Tämä auttaa myös sijoittajia ymmärtämään valuuttasuojauksen vaikutukset tilinpäätöksessä ja tulevaisuudessa kassavirroissa. (IASB 2014, 27.) Uusi malli mahdollistaa myös yhteisön käyttäen sisäisestä riskienhallinnasta tuotettavaa tietoa suojauslaskennan perustaksi. IFRS 9 pitää aiemmin mainitut suojaussuhteet ennallaan. IFRS 9 asettaa kuitenkin suojauslaskennan tehokkuudelle uudet kriteerit. Näitä kriteerejä ovat:

1. Suojausinstrumentin ja suojauskohteen välillä on taloudellinen suhde
2. Luottoriskin vaikutus ei dominoi tästä taloudellisesta suhteesta aiheutuvia arvon vaihteluita

3. Suojaussuhde muodostuu sellaisista suojattavista eristä ja suojausinstrumenteista, joita yhteisö tosiasiallisesti käyttää suojauskohteen kyseisen määrän suojaamiseen. (IFRS 9 kohta 6.4.1.)

Tehokkuusvaatimusten täyttymisen lisäksi suojauslaskennan soveltaminen IFRS 9:n mukaan edellyttää myös, että yhteisö on määritellyn ja dokumentaation suojaussuhteesta ja riskienhallinnan tavoitteista ja strategiasta ja että suojauskohde koostuu ainoastaan hyväksyttävistä suojausinstrumenteista ja suojauskohteista. (IFRS 9 6.4.1.) Uusien kelpoisuusvaatimusten tarkoituksena on vähentää suojauslaskennan täytäntöön panon kustannuksia verrattuna IAS 39:n suojauslaskennan säännöksiin, sillä se vähentää analyyseja, joita täytyy tehdä ainoastaan kirjanpitoa varten. (IASB 2014, 27.)

6.3 Suojauslaskennan uudet liitetiedot

Rahoitusinstrumenteista tilinpäätöksessä esitettävät liitetiedot on määritelty IFRS 7 - standardissa. Sen mukaan yhteisön on annettava kuvaus kustakin suojaustypistä, kuvaus suojausinstrumenteiksi määritetyistä rahoitusinstrumenteista sekä niiden käyvät arvot raportointikauden päättymispäivältä ja riskien luonne, joilta suojaudutaan (IFRS 7 kohta 22). IFRS 9 tavoitteena on monipuolistaa suojauslaskennasta esitettäviä liitetietoja, jotta liitetiedot antaisivat tarkemman kuvan yhteisön riskienhallintastrategioista ja siitä, miten riskejä niiden avulla hallitaan. Nykyiset liitetietovaatimukset ovat saaneet tilinpäätösten käyttäjiltä kritiikkiä siitä, etteivät ne anna tarpeeksi kokonaisvaltaista kuvaa yhteisön rahoitusriskien hallinnasta. Tällä hetkellä liitetiedoissa kuvataan vain itse rahoitusinstrumentista koituvia riskejä. Uusien liitetietojen tarkoituksena on siis auttaa tilinpäätöksen käyttäjiä ymmärtämään yhteisöjen riskienhallintatoimintaa. (KMPG 2012, 24.) IFRS 9 mukaan suojauslaskennan liitetiedoissa on aiempien tietojen lisäksi esiteltävä kuinka suojattavan erän ja suojausinstrumentin välillä oleva suhde määritetään tehokkuusarvioinnissa, mitkä ovat suojauksen tehokkuuden lähteet ja miten yhteisö määrittää suojaussuhteen sekä kuinka suojattaviksi eriksi asetetut riskikomponentit on määritetty. (Keskimaula 2014, 51).

Esimerkiksi kun yhteisö hankkii johdannaisia suojaustarkoituksessa, mutta suojauslaskentaa ei voida soveltaa, kirjataan johdannaiset tällöin niin kuin ne olisivat kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviä. Tämä aiheuttaa tulokseen epävakautta, joka on ristiriidassa yhteisön todellisen taloudellisen tilanteen kanssa. Tällöin suojaussuhde ei ole ilmeinen tilinpäätöksen käyttäjälle, jolloin yhteisölle, joka on hankkinut johdannaisia riskin pienentämiseksi, saat- taakin esiintyä enemmän riskejä. IFRS 9: suojauslaskennan yhteys riskienhallintaan parantaa tämän tyyppisen informaation kulkua tilinpäätöksen käyttäjälle. (IASB 2014, 28.)

7 Katsaus suomalaisten rahoituslaitosten tilinpäätöksiin

Tässä kappaleessa tutkitaan Suomen suurimpiin pankkeihin lukeutuvien Nordea Pankki Suomi Oyj:n ja Danske Bank Oyj:n julkisia tilinpäätöksiä vuosilta 2014 ja 2015. Tilinpäätös-katsauksen tarkoituksena on päästä selville siitä, kuinka merkittävä rooli rahoitusinstrumenttien luokittelulla, arvostamisella ja arvonalentumisilla on yhteisöjen tuloksessa ja taseessa ja millaisia vaikutuksia IFRS 9 tulee mahdollisesti tuomaan tilinpäätösinformaatioon. Molemmat yhtiöt laativat konsernitilinpäätöksensä IFRS – standardien mukaisesti. Vuosikertomusten mukaan kumpikaan yhtiö ei aio ottaa IFRS 9 – standardia käyttöön enenaikaisesti.

7.1 Nordea Pankki Suomi Oyj ja Danske Bank Oyj

Nordea on Pohjoismaiden ja Itämeren alueen suurin finanssipalvelukonserni (Nordea). Nordea Pankki Suomi Oyj on Nordea-konsernin Suomessa toimiva tytäryhtiö. Nordean tarjooa suuryrityksille sekä vähittäispankki- ja private banking – asiakkailleen laajan valikoiman varallisuudenhoitoon, pankkitoimintaan ja vakuutuksiin liittyviä palveluja. Asiakkaita on maailmanlaajuisesti 10,6 miljoonaa, joista henkilöasiakkaita 10 miljoonaa. (Nordea 2015, 1.)

Nordea Pankki Suomi Oyj laatii konsernitilinpäätöksensä kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti ja näiden lisäksi sovelletaan tiettyjä Suomen kirjanpitolakiin kuuluvia täydentäviä säännöksiä ja Suomen luottolaitostoiminnasta annettuun lakiin, Finanssivalvonnan määräyksiin ja ohjeisiin sekä valtiovarainministeriön antamaa päästöstä luottolaitosten tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä. (Nordea 2015, 39.)

Danske Bank -konserni on vuonna 1871 perustettu yksi Pohjois-Euroopan suurimmista pankkialan toimijoista. Se tarjoaa kokonaisvaltaisia pankkipalveluja asiakkailleen 15 eri maassa. Suomessa konsernilla on miljoona henkilöasiakasta ja noin 90 000 yritysasiakasta. Maailmanlaajuisesti henkilöasiakkaita on 3,8 miljoona. Perinteisten pankkipalvelujen lisäksi Danske Bank tarjoaa säästämisen, sijoittamisen, vakuutuksien, kiinteistövälityksen sekä omaisuudenhoidon palveluita. (Danske Bank.)

Danske Bank Oyj laatii tilinpäätöksensä noudattaen EU:n hyväksymiä IAS- ja IFRS -standardeja, sekä kansainvälisten tilinpäätöskysymysten tulkintakomitean IFRIC (IFRS Interpretations Committee) tulkintoja kyseisiä standardeja koskien. Laatimisperiaatteisiin kuuluvat myös Suomen kirjanpitolain ja luottolaitoslain määräykset, Finanssivalvonnan määräykset

ja ohjeet sekä valtiovarainministeriön antamat ohjeet luottolaitosten tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä. (Danske Bank 2015, 23.)

7.2 IFRS 9:n mukaiset luokittelun ja arvostuksen tilinpäätösvaikutukset

Nordean tuloslaskelmasta käy ilmi, että käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavilla rahoitusvaroilla on merkittävä tulosvaikutus erityisesti Nordea Pankki Suomi Oyj:n tapauksessa. Vuonna 2015 nämä voitot tulosvaikutteisesti arvostettavista eristä olivat 90 % tilikauden tuloksesta ennen veroja. (Nordea 2015, 3.) Vuoden 2014 tilinpäätöksessä vastaava prosenttiosuus oli 86 % (Nordea 2014, 3).

Nordean vuoden 2015 vuosikatsauksessa kuitenkin todetaan, että yhtiö ei usko IFRS 9 tuomien muutosten rahoitusinstrumenttien luokitteluun ja arvostamiseen vaikuttavan yhtiön tuloslaskelmaan ja taseeseen. Tämä selittyy Nordean mukaan sillä, että yhtiö pystyy IFRS 9 käyttöönoton jälkeenkin jatkamaan eri mallien käyttämistä eri omaisuuserien kohdalla. Myös IAS 39 – standardin käytäntö myytävissä olevien erien luokittelusta säilyy IFRS 9 voimaan tulon myötä. Merkittäviä uudelleenluokitteluita ei odoteta tapahtuvaksi jaksotettuun hankintamenuun ja käypään arvoon arvostettavien erien välillä. Samoin Danske Bank uskoo 2015 vuoden vuosikertomuksessaan, ettei IFRS 9 käyttöönotto johda sen osalta merkittäviin ryhmittelymuutoksiin jaksotettuun hankintamenuun ja käypään arvoon kirjattavien erien välillä. Danske Bankin vuosikertomuksessa kuitenkin todetaan, ettei muutosten vaikutusta tuloslaskelmaan pystytä vielä arvioimaan. (Danske Bank 2015 s24)

Yleisesti käypien arvojen käytön mahdollisuuden lisääntyminen voi lisätä tulosvolatiliteettia. Erityisesti pankeille, joilla on taseessaan suuri määrä sijoitusinstrumentteja, markkinahintojen muutoksista aiheutuvat heilahtelut voisivat luoda suuria heilahduksia myös yhtiön tulokseen. Myös taloudellisesti heikompina aikoina rahoitusinstrumenttien käyvät arvot laskevat, jolloin tulosvaikutteiset tappiot voivat suurentaa tilikauden tappiota merkittävästi. Näin ollen tulos ei välttämättä enää vastaa todellista liiketoiminnan tulosta, käypien arvojen heilahtelujen voimakkaan vaikutuksen takia. Tämä voisi vaikuttaa myös merkittävästi pankkien osinonmaksukykyyn.

Pankit voivat IFRS 9 käyttöönoton jälkeenkin todennäköisesti arvostaa ison osan rahoitusinstrumenteistaan jaksotettuun hankintamenuun. IFRS 9 mukaan jaksotettuun hankintamenuun saa arvostaa ainoastaan sellaisia rahoitusinstrumentteja, joiden liiketoimintamalli on tuottaa sopimukseen perustuvaa kassavirtaa. Tämän kassavirran on oltava luonteeltaan pelkästään jäljellä olevia pääoman palautuksia ja tähän liittyviä korkomaksuja. Tällaisia ovat esimerkiksi pankkien myöntämät lainat ja näistä saatavat korkotuotot. Koska pankkien pää-

liiketoimintaa on rahoituskatteen kerääminen, ovat korkotuotot pankeille tärkein tuloja tuottava erä. Nordealla vuoden 2015 tuloslaskelmassa rahoituskate muodostaa 42,4 % kaikista liiketoiminnan tuotoista (Nordea 2015, 3). Danske Bankin tapauksessa rahoituskatteen osuus on 53 % kaikista liiketoiminnan tuloista (Danske Bank 2015, 19). Edellä mainittu mahdollisuus arvostaa annetut lainat jaksotettuun hankintamenoon koskee kuitenkin vain tavanomaisia lainoja, mikä saattaa johtaa siihen, että liiketoimintamallin määrittely ei välttämättä kaikissa tapauksissa ole niin selvää. Jos kyseessä on yhtään tavallisia lainoja monimutkaisempia rahoitusinstrumentteja, täytyy yhteisön miettiä, pidetäänkö rahoitusvaroja vain siksi, että niillä kerätään pelkästään pääomaa ja korkoja, vai pitääkö instrumentti arvostaa käypään arvoon.

Yhteisön täytyy IFRS – tilinpäätöksessä ilmoittaa miten taseen instrumenttien käyvät arvot on johdettu. Yritys voi arvostaa ne rahoitusvarat, joille ei löydy suoraa hintaa markkinoilta, käyvän arvon hierarkian mukaan. Nordea Pankki Suomi Oyj:n tilinpäätöksestä voi huomata, että lähes kaikki taseessa käypään arvoon arvostetut varat on arvostettu käyvän arvon hierarkian tasolle 2. Nämä tasolla 2 arvostetut käyvät arvot edustavat 89 %:ia kaikista taseeseen käypään arvoon arvostetuista varoista. Toiseksi eniten varoja on arvostettu tasolle 1, vain 9,9 % käypään arvoon arvostettavista rahoitusvaroista ja vähiten tasolle 3, jonne näistä varoista on arvostettu 1 %. Tasolle 2 arvostetuista varoista suurin osa on kuitenkin johdannaisia, joille ei ole saatavilla markkinoilta suoraa hintaa. Vaikka tasolla 3 on vain 1 % kaikista käypään arvoon arvostetuista rahoitusvaroista, on tämä silti euromääräisenä summana merkittävä, lähes 2 miljardia euroa, ottaen huomioon, että tasolla 3 arviointi toteutetaan johdon subjektiivisen arvioinnin perusteella. Myös rahoitusvelkojen arvostamisen osalta jakauma on sama. (Nordea 2015, 102).

Danske Bankilla niin ikään suurin osa taseessa käypään arvoon arvostetuista rahoitusvaroista on arvostettu käyvän arvon hierarkian tasolle 2. Tason 2 osuus kaikista taseessa käypään arvoon arvostetuista rahoitusvaroista on 66,4 %. Toiseksi eniten varoja on arvostettu tasolle 1, jonka osuus on 29,3 % ja vähiten kolmannelle tasolle, 4,3 %. Rahoitusvelkojen osalta arvostaminen jakautuu samoin kuin rahoitusvarojenkin kohdalla, huomattavasti suurin osa rahoitusveloista on arvostettu tasolle 2, toiseksi eniten tasolle 1 ja vähiten tasolle 3. Rahoitusvelkojen osalta on kuitenkin huomattavaa, että tasolle 1 ja tasolle 3 on arvostettu lähes saman verran rahoitusvelkoja. Tason 1 osuus kaikista taseessa käypään arvoon arvostetuista rahoitusveloista on 4,1 % ja tason 3 osuus taas 3,9 %. (Danske Bank 2015, 47 -50.) Rahoitusvelkojen luokittelu ja arvostaminen eivät kuitenkaan muutu IFRS 9 käyttöönoton myötä, vaan ne jaetaan edelleen kahteen luokkaan, rahoitusvelat käypään arvoon tulovaikuttaisesti ja muut rahoitusvelat jaksotettuun hankintamenoon.

Koska suurin osa käypään arvoon arvostetuista varoista on arvostettu käyvän arvon hierarkian tasolle 2, tarkoittaa tämä, että nämä käyvät arvot perustuvat yrityksen käyttämiin arvostusmalleihin. Eri yhtiöt voivat käyttää erilaisia malleja ja mitä monimutkaisemmista instrumenteista on kyse, sitä vaikeampi niille on määrittää luotettavaa käypää arvoa. Tämä voi osaltaan tuoda epävarmuustekijöitä käypien arvojen luotettavuuteen, joten tilinpäätöksen käyttäjän täytyy itse arvioida nämä epävarmuustekijät niiden oletusten perusteella, joita yhteisö on kertonut käyttäneensä käypien arvojen määrittämisessä. Uusi luokittelutapa tulee lisäämään dokumentointia ja vaatii esittämään perusteluja valituille ratkaisuille, joten molempien pankkien osalta ainakin nämä velvollisuudet luokittelun ja arvostamisen osalta tulevat lisääntymään. Aiemmin yrityksen oman luottoriskin kasvaminen on saattanut vaikuttaa positiivisesti yrityksen nettotulokseen. IFRS 9 voimaantulon myötä yhteisön täytyy kirjata käyvän arvon muutokset, jotka ovat aiheutuneet yrityksen oman luottoriskin kasvamisesta, laajan tuloksen muihin eriin.

7.3 Arvon alentuminen - standardimuutoksen tilinpäätösvaikutukset

Nordeassa IFRS 9 arvonalentumisiin liittyvien osioiden odotetaan yleisesti kasvattavan arvonalentumiskirjauksia käyttöönotton alkuvaiheessa. Vaatimusten odotetaan myös pienentävän omaa pääomaa ja heikentävän vakavaraisuutta. (Nordea 2015, 39.) Danske Bankissa arvioidaan myös, että jaksotettuun hankintamenuun kirjattavien lainojen luottotappiovaarausten kirjaamisen odotettujen luottotappioiden mukaan odotetaan kasvattavan arvonalentumisvarauksia (Danske Bank 2015, 23).

IFRS 9 yhtenä edellytyksenä on, että kaikille käypään arvoon tulosvaikutteisesti ja jaksotettuun hankintamenuun arvostetuille varoille, takauksille ja luottolupauksille tehdään arvonalentumistesti. Tällä hetkellä Nordeassa suoritetaan yksittäiset arvonalentumistestit kaikille merkittäville asiakkaille ja näiden yksittäisten testien lisäksi suoritetaan saatavaryhmäkohtaisia arvonalentumistestejä. Saatavaryhmäkohtaisiin testeihin kuuluvat sellaiset asiakkaat, joiden luottojen arvon ei ole todettu yksittäisessä arvonalentumistestissä alentuneen. Testausmenetelmä perustuu siihen, että sekä yksittäisiä että ryhmäkohtaisia arvonalentumistestejä tekemällä voidaan varmistua siitä, että kaikki kunkin tilinpäätöspäivään mennessä syntyneet tappiot on huomioitu. Tällä hetkellä Nordeassa ei siis suoriteta saatavaryhmäkohtaisia arvonalentumistestejä taseen ulkopuolisille erille. Näihin kuuluvat esimerkiksi takaukset, käyttämättömät luottolimiitit ja luottolupaukset. IFRS 9 kuitenkin vaatii arvonalentumistestin suorittamista myös näille erille. Nordea ei nykyisin myöskään suorita saatavaryhmäkohtaisia arvonalentumistestejä myytävissä oleville erille. (Nordea 2015, 12.) Danske Bank mainitsi vuosikertomuksessaan arvonalentumistestistä ainoastaan sen, että liikearvon arvonalentuminen testataan kerran vuodessa (Danske Bank 2015, 25).

IFRS 9 jakaa varat arvonalentumistestejä varten kolmeen luokkaan niiden luottoriskin perusteella. Luokkaan yksi kuuluvat sellaiset varat, joiden luottoriski ei ole merkittävästi kasvanut. Tällä tasolla arvonalentumiskirjaukset vastaavat odotettuja tappioita 12 kuukauden ajalta. Luokkaan kaksi kuuluvat varat, joiden luottoriski on merkittävästi kasvanut ja luokka kolme pitää sisällään sellaiset varat, joiden arvon on todettu saatavakohtaisesti alentuneen. Näiden tasojen kohdalla arvonalentumiskirjaukset vastaavat odotettuja tappioita koko instrumentin elinkaaren ajalta. Tällä hetkellä Nordeassa arvonalentumiskirjauksien laskennassa tappiotapahtuma on sellainen tapahtuma, joka johtaa erän luokituksen heikentymiseen. Nordea ei kuitenkaan pidä todennäköisenä, että tällaiset tappiotapahtumat riittäisivät syyksi siirtämään erää IFRS 9: tasolta yksi tasolle kaksi. Varoista, joissa luottoriski on lisääntynyt merkittävästi, on Nordeassa tehty arvonalentumiskirjaukset perustuen odotettuihin tappioihin tappiotapahtuman toteutumispäivän ja tappiotapahtuman tunnistamispäivän väliseltä ajalta. Nordea ei tee arvonalentumiskirjauksia sellaisista eristä, joiden luottoriski ei ole merkittävästi kasvanut. (Nordea 2015, 40.)

IFRS 9 edellyttää arvonalentumiskirjausten tekemistä odotettavissa olevien tappioiden koko elinkaaren ajalta. Tämän seurauksena IFRS 9:n käyttöön oton myötä arvonalentumiskirjaukset tulevat kasvamaan. (Nordea 2015 40) Odotettavissa olevien tappioiden määrittäminen vaatii huomattavaa perehtymistä muun muassa siihen, miten makrotalouden muutokset vaikuttavat odotettuun luottotappioon. Tilinpäätöksestä voi olla myös vaikeampi vertailla eri yhteisöjen raportoituja tuloksia. IFRS sisältää kuitenkin uudet liitetietovaatimukset arvonalentumisille, joiden mukaan yhteisön täytyy tilinpäätöksen liitetiedoissa selittää tulot, oletukset ja tekniikat, joiden perusteella määrittely on tehty. (Ernst & Young 2014, 3.) Yhteisöille tulee koitumaan lisäkustannuksia tästä tulevaisuuden informaation hankkimisesta, tarvittavista uusista prosesseista ja arvonalentumisten raportoinnin muutoksista, sillä nämä vaativat aiempaa tarkempaa harkintaa mikä varmasti tulee näkymään yhteisöille esimerkiksi konsultointikustannuksissa.

IFRS 9 voi aiheuttaa haasteita myös pitkäaikaisten myyntisaamisten, pankkitalletusten ja velkapapereiden suhteen, jotka on arvostettu käypään arvoonsa tai muiden laajan tuloksen erien kautta. Jos yrityksellä on suuri määrä velkapapereita, jotka IAS 39 mukaan ovat myytäväksi tarkoitettuja, niin on todennäköistä, että IFRS 9 myötä se arvostettaisiin käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta, mikäli se läpäisee liiketoimintamallitestin. Näiden arvopapereiden luokittelu perustuisi 12 kuukauden oletettavissa oleviin luottotappioihin, niin kuin muutkin hyvin luokitellut arvopaperit. (Ernst & Young, 9.)

IFRS 9 – standardin lopullisia vaikutuksia ei kuitenkaan olla vielä kokonaisuudessaan käsitelty kummassakaan yhtiössä.

7.4 Suojauslaskenta - standardimuutoksen tilinpäätösvaikutukset

Nordeassa sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa ja rahavirtojen suojauslaskentaa. Käyvän arvon suojauslaskentamallia sovelletaan johdannaissopimuksiin, joilla Nordea suojautuu sellaisten taseeseen kirjattujen varojen ja velkojen käyvän arvon muutoksilta jotka ovat jollekin tietylle riskille alttiina. Tilinpäätökseen sisältyvien varojen ja velkojen käyvän arvon muutokseen liittyvä riski johtuu pääasiassa arvopapereista, talletuksista ja kiinteäkorkoisista lainoista, joihin liittyy korkoriski. Jos suojaus on tehokas, tällöin arvonmuutokset neutralisoivat toisensa. Tällöin niillä ei juuri ole nettovaikutuksia. Käyvän arvon suojauslaskentamallia sovelletaan pääasiassa salkkukohtaisesti. Suojauksen tehokkuus kirjataan tuloslaskelmaan erään Nettotulos käypään arvoon arvostettavista eristä. (Nordea 2015, 47.) Nordean suojauseriin kuuluu yksittäisiä omaisuus- ja velkaeria sekä omaisuus- ja velkaeristä koostuvia salkkuja. Nordeassa sovellettavan rahavirtojen suojauslaskennan suojausinstrumentteina käytetään pääasiallisesti koron- ja valuutanvaihtosopimuksia. Nämä kirjataan aina käypään arvoon. Käteisinstrumentteja käytetään ainoastaan valuuttariskiltä suojautumiseen. Suojauksen tehokkuutta takautuvasti arvioitaessa Nordea määrittelee suojaattavan erän käyvän arvon muutoksen ja vertaa sitä suojaavan erän käyvän arvon muutokseen. Rahavirtojen suojausmallia sovelletaan sellaisiin suojauksiin, joilla suojaudutaan vaihtuvakorkoisten instrumenttien tulevien koronmaksujen vaihtelulta tai valuuttariskeiltä. Suojauksen tehokkuuden tulee olla 80 - 125 %. Nordea arvioi suojauksen tehokkuutta takautuvasti määrittelemällä suojaattavan erän käyvän arvon muutoksen ja vertaamalla sitä suojaavan erän käyvän arvon muutokseen. (Nordea 2015, 42.)

Myös Danske Bankissa sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa. Danske Bank soveltaa käyvän arvon suojauslaskentaa suojauksiin, jotka täyttävät määrätyn suojauslaskennan ehdot. Käyvän arvon suojauksiin käytetään koronvaihtosopimuksia ja koron- ja valuutanvaihtosopimuksia. Näillä suojaudutaan valuuttakurssien ja markkinakorkojen muutosten aiheuttamaa käyvän arvon muutosta vastaan. Suojattujen johdannaisten ja suojatun riskin käyvät arvot mitataan säännöllisesti, että varmistetaan muutoksien suojatun korkoriskin käyvissä arvoissa pysyvän tehokkuudelta 80 – 125 % välillä. Vuona 2015 tehokkaasti suojaattujen kiinteäkorkoisten rahoitusvarojen ja rahoitusvelkojen kirjanpito arvot oli 1073,8 miljoonaa euroa ja 4772,9 miljoonaa euroa. vastaavat luvut vuoden 2014 vuosikertomuksessa olivat 1414,5 miljoonaa euroa ja 4846,9 miljoonaa euroa. (Danske Bank 2015, 54).

Suurimpana muutoksena suojauslaskentaan pidetään Nordeassa sitä, että uusi standardi yhdistää suojauslaskennan yhtä tiiviimmin riskienhallinnan kanssa. Nordealla on käytössä makrosuojauslaskenta, joten standardimuutoksella ei uskota Nordeassa olevan suuria vaikutuksia tilinpäätökseen. (Nordea 2015) Danske Bank arvioi, ettei IFRS 9 mukainen yleinen suojauslaskentamalli vaikuta merkittävästi suojaussuhteiden tyyppeihin tai vaatimuksiin (Danse Bank 2015, 24). Myös uudet tehokkuusvaatimukset tulevat olemaan suuri muutos, kun IFRS 9 ei enää aseta määrättyjä 80 % - 125 % rajaa suojauksen tehokkuudelle, vaan yhteisön täytyy raportoida, kuinka informaatio riskiluokittain suojausinstrumenttien ehdoista, instrumenttien vaikutuksesta tulevien kassavirtojen määrään. Näiden raja-arvojen poistumisen myötä myös osittainen suojaus on mahdollista. Suojauslaskenta tulee IFRS 9:n myötä olemaan paljon aiempaa yksityiskohtaisempaa, joten tämä tulee vaikuttamaan varmasti myös pankkien dokumentointivaatimuksiin lisäävästi.

8 Johtopäätökset ja pohdinta

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että IFRS 9 käyttöönoton myötä erityisesti käypään arvoon arvostaminen tulee tuomaan haasteita rahoituslaitoksille. Käypään arvoon arvostaminen tulee näissä yhteisöissä kasvamaan huomattavasti IFRS 9 ja sen uusien arvostusmääräysten myötä. Riskinä on, että käypään arvoon arvostamisen lisääntyminen saattaa johtaa huonoimmassa tapauksessa vääristyneisiin tasearvoihin, mikäli yhteisöllä on suuri määrä käypään arvoon arvostettavia instrumentteja käyvän arvon hierarkian tasoilla 2 ja 3. Tällöin käypä arvo perustuu johdon subjektiiviseen arvioon. Käypään arvoon arvostaminen kuitenkin varmasti helpottaa tilinpäätöksen käyttäjän kannalta katsoen tilinpäätöksen analysointia ja tulkintaa. Käyvän arvon määrittämisen periaatteita voi kuitenkin olla hankala ymmärtää, mikäli tilinpäätöksessä on paljon arvioihin perustuvia käypiä arvoja.

Vaikka uusi malli luottotappioiden määrittämiseksi onkin eteenpäin suuntautuva, ovat historiatiedot aina olleet tärkeitä tuki ja perusta luottotappioiden määrittämiselle. Mikäli yhteisö ei pysty saamaan ilman kohtuullisia kustannuksia ja ponnisteluja tulevaisuuteen suuntautuvaa informaatiota, on sen silloin käytettävä viivästyksiä koskevaa informaatiota sen ratkaisemiseksi, onko luottoriski lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. (IFRS 9 kohta 5.4.3.) Pankkien on vaikea ennustaa luottoriskin kasvua esimerkiksi yksittäisten myönnettyjen luottojen kohdalla, ennen kuin luoton erän maksu on viivästynyt. IFRS 9 tulee vaikuttamaan merkittäväällä tavalla myös taseen luottotappiovarauksiin, jotka tulevat huomattavasti kasvamaan standardiuudistuksen tuoman uuden ennakoivan mallin myötä. Tulevaisuudessa rahoituslaitokset tulevat tarvitsemaan luottotappioiden määrittämiseen entistä enemmän ajantasaista tietoa, mikä puolestaan lisää yhteisölle koituvia kustannuksia tämän tiedon hankkimisesta ja jalostamisesta. Yhteisöt joutuvat varmasti luomaan uudenlaisia prosesseja ja miettimään raportointijärjestelmiensä soveltuvuutta uuden standardin asettamiin vaatimuksiin. Luottotappioiden ennakoiva malli tuo tullessaan myös sen, että yhteisöjen täytyy tarkastella uudestaan riskienhallintastrategioitaan. Myös nämä valmistelut tuovat yhteisölle lisäkustannuksia uuteen standardiin siirtymisen osalta. Erityisesti raportointiin liittyvät muutokset tulevat varmasti olemaan haasteellisia ja isoja hankkeita, sillä mikäli raportointiin tarvittavia tietojärjestelmiä joudutaan standardimuutosta varten muokkaamaan, koituu tästä myös merkittäviä kustannuksia. Taulukossa 1 on verrattuna IAS 39:n ja IFRS 9:n merkittävimmät muutokset.

Taulukko 1 IAS 39 ja IFRS 9 keskeisimmät eroavaisuudet

IAS 39	IFRS 9
Useita arvonalentumismalleja	Yksi arvonalentumismalli
Rahoitusvarojen ja –velkojen luokittelu neljään ryhmään	Rahoitusvarojen ja –velkojen luokittelu kolmeen ryhmään ja liiketoimintamalli ajattelu
Oman luottoriskin kasvusta aiheutuvat arvon muutokset kirjataan tulosvaikutteisesti	Oman luottoriskin kasvusta aiheutuvat arvon muutokset laajan tuloksen muihin eriin.
Monimutkaiset, riskien aiheutumiseen painottuvat suojauslaskennan säännökset	Yksinkertaisempi ja joustavampi, riskienhallintaan sidottu suojauslaskenta
Monimutkaiset säännökset uudelleen luokittelulle	Uudelleen luokittelu perustuu liiketoimintamalliin

Opinnäytetyön aihe oli haastava, koska IFRS 9:ää ei vielä sovelleta tutkituissa yhteisöissä, eikä missään muuallakaan, joten tilinpäätösdataa sen osalta ei ole lainkaan saatavissa. Standardin lopullisten vaikutusten arviointi on myös vielä kesken kohdeyrityksissä, joten tilinpäätöksissä oli IFRS 9:n vaikutuksissa melko vähän tietoa. Yleisesti ottaen informaatiota IFRS 9:n vaikutuksista yritysten tilinpäätöksiin on muutenkin todella vähän saatavissa. Ennen työn aloittamista rahoitusinstrumentteihin liittyvät IFRS-standardit olivat minulle sisällöltään melko tuntemattomia ja taustatyön tekeminen veikin lopulta todella paljon ennakoitua enemmän aikaa. IFRS - standardit lukuisine poikkeuksineen ovat mielestäni joiltakin osin suhteellisen hankalia lukea ja tulkita, joka myös toi työn tekemiseen omat haasteensa. Nämä asiat vaikuttivat ratkaisevasti työn etenemiseen, sillä itse työn kirjoittaminen oli todella hidasta, kun suurin osa ajasta meni standardien tulkitsemiseen ja sisäistämiseen. Aloitin myös kokopäivätyössä kesken opinnäytetyön kirjoittamisprosessin, mikä tietenkin vaikutti olennaisesti alkuperäiseen kirjoitusaikatauluuni. Opinnäytetyön valmistuminen viivästyi hieman ennakoimastani aikataulusta, mutta olen kaiken kaikkiaan tyytyväinen opinnäytetyöprosessiin ja siihen, että työ kuitenkin lopulta tuli valmiiksi tavoiteaikani puitteissa.

Opinnäytetyötä tehdessä olen päässyt syventämään osaamistani IFRS-standardeista ja oppinut myös paremmin tulkitsemaan niitä. Myös pankkien tilinpäätösten rakenteet olivat minulle ennen opinnäytetyön tekemistä melko tuntemattomia, joten oli mielenkiintoista tutustua myös niihin työtä tehdessä. Vaikka aihe oli todella haastava, niin koen, että työn tekeminen oli siitä huolimatta todella antoisaa. Aihetta olisi mahdollisesti voinut rajata vielä

tarkemmin, mutta koska tietoa aiheesta on niin vähän saatavilla, olisi tiedonkeruu ollut tällöin entistäkin haastavampaa. Loppujen lopuksi pidän kuitenkin tätä rajausta parhaana tälle työlle, sillä tiukemmalla rajauksella olisi myös oma kokonaiskuvani aiheesta jäänyt paljon suppeammaksi. Standardin yksittäisiin osiin ei ollut mahdollista päästä käsiksi kovin syvälle juuri informaation puutteen vuoksi, joten työ jää tämän vuoksi melko yleiselle tasolle standardin vaikutusten suhteesta tilinpäätökseen.

Jatkotutkimus aiheena olisi mielenkiintoista tutkia rahoituslaitosten prosesseja ja niiden toimivuutta ajatellen IFRS 9 standardimuutosta. IFRS 9 vaatii yhteisöjä keräämään huomattavasti aikaisempaa enemmän informaatiota, joten tätä ajatellen voisi olla hyödyllistä tutkia, miten yhteisöt saavat kerättyä IFRS 9 mukaiset tiedot riittävässä laajuudessa. Myös standardin käyttöönoton jälkeen, kun tilinpäätösdataa on saatavilla, voisi tehdä tämän saman tilinpäätöskatsauksen ja selvittää, mitkä loppuliset vaikutukset lopulta todellisuudessa ovat. Tarkempi tutkiminen yksittäisten standardin osien kohdalla olisi myös hyödyllistä erityisesti siinä kohden, kun informaatiota on enemmän saatavilla ja näyttöjä muutoksien vaikutuksista saatu tilinpäätösdatan muodossa. Tämä olisi hyvä tutkimusaihe siksi, koska monet standardin osiot kuten suojauslaskenta poikkeavat merkittävästä IAS 39:n säännöksistä.

Lähteet

Asetus rahoitusvälineiden arvostamisesta sekä merkitsemisestä tilinpäätökseen ja konsernitilinpäätökseen 1315/2004/KTM. Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus rahoitusvälineiden arvostamisesta ja merkitsemistä tilinpäätökseen ja konsernitilinpäätökseen. (KTM) N:o 1315/2004. Ministeriön asetus (KTM) N:o 1337/1997 kirjanpitolain 5 luvun 2 a artiklan soveltamisesta sellaisena kuin se on laissa 1304/2004. Annettu 30.12.2004. Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20041315> Luettu 22.4.2016

Danske Bank. Tietoa meistä. Danske Bank Oyj. Luettavissa: <http://www.danskebank.fi/fi-fi/tietoa-danske-bankista/danske-bank-lyhyesti/Pages/default.aspx> Luettu 5.5.2016

Danske Bank, 2015. Vuosikertomus 2015. Danske Bank Oyj. Luettavissa: https://www.danskebank.fi/fi-fi/tietoa-danske-bankista/media/Julkaisut/Documents/Danske%20Bank%20Oyj%20-%20Tilinpäätökset%20ja%20tulokset/DB_Tilinpäätös_2015_fi_web.pdf Luettu 4.5.2016

Ernst & Young 2014. Impairment of financial instruments under IFRS 9. Ernst & Young. Luettavissa: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Impairment_of_financial_instruments_under_IFRS_9/\\$FILE/Apply-FI-Dec2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Impairment_of_financial_instruments_under_IFRS_9/$FILE/Apply-FI-Dec2014.pdf) Luettu 29.4.2016

Euroopan Komissio 2015. Komission kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle IFRS säätiön, EFRAGin ja PIOB:n toiminnasta vuonna 2014. Euroopan Komissio. Bryssel. Luettavissa: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/FI/1-2015-461-FI-F1-1.PDF> Luettu 3.3.2016

FASB 2007. Financial Accounting Standards Board. Statement of Financial Accounting Standards No. 159 The Fair Value Option for Financial Assets and Financial Liabilities. Luettavissa: <http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs&blobkey=id&blobwhere=1175820919488&blobheader=application.pdf> Luettu

Haaramo, V. 2012. Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö IFRS- raportointi. Sanoma Pro Oy. Helsinki.

Halonen, Jalkanen-Steiner, Johansson, Kyrölä, Nurmo, Pyykkönen, Sundvik, Suomela, Tolvanen, Torkkel, Tornainen, Tuomala & Vesikukka 2013. IFRS Käytännön käsikirja. Edita Publishing Oy. Helsinki.

Heiniö, Linnanvirta, Nykky, Tikka & Virtanen 2014. Rahoitusinstrumentit - yrityksen kirjanpito, tilinpäätös ja verotus. Sanoma Pro Oy. Helsinki.

IAS 32. International Accounting Standards Board. Kansainvälinen tilinpäätösstandardi. IAS 32 Rahoitusinstrumentit: esittämistapa.

IAS 36. International Accounting Standards Board. Kansainvälinen tilinpäätösstandardi. IAS 36 Omaisuuserien arvon alentuminen.

IAS 39. International Accounting Standards Board. Kansainvälinen tilinpäätösstandardi. IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen.

IASB 2012. International Accounting Standards Board. IFRS 9 Financial Instruments Technical Summary. IFRS Foundation. London. Luettavissa:
<http://www.ifrs.org/IFRSs/Documents/IFRS9.pdf> Luettu 17.5.2016

IASB 2014. International Accounting Standards Board. IFRS 9 Financial Instruments Project Summary. IFRS Foundation. London. Luettavissa:
<http://www.ifrs.org/current-projects/iasb-projects/financial-instruments-a-replacement-of-ias-39-financial-instruments-recognition/documents/ifrs-9-project-summary-july-2014.pdf> Luettu 14.3.2016

IFRS 7. International Accounting Standards Board. Kansainvälinen tilinpäätösstandardi. IFRS 7 Rahoitusinstrumentit: Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot.

IFRS 9. International Accounting Standards Board. Kansainvälinen tilinpäätösstandardi. IFRS 9 Rahoitusinstrumentit.

Keskimaula, M. 2014. IFRS-standardimuutoksen vaikutusarviointi: Case IFRS 9. Tampereen yliopisto. Luettavissa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95691/GRADU-1402917786.pdf?sequence=1> Luettu 20.4.2016

KPMG 2012. IFRS – muutosjuna lähestyy – nouse kyytiin. KPMG Oy Ab. Luettavissa:
<https://www.kpmg.com/FI/fi/Ajankohtaista/Uutisia-ja-julkaisuja/IFRS-julkaisut/Documents/IFRS-view-2012.pdf> Luettu 11.5.2016

KPMG 2013. U.S. GAAP and IFRS Fair Value Measurement Questions and Answers. KPMG IFRG Limited. Luettavissa:
<http://www.kpmg.com/FR/fr/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/Convergence-US-GAAP-IFRS-Fair-Value-Measurement-QuestionsandAnswers-112013.pdf> Luettu 25.4.2016

KPMG 2014. IFRS First Impressions: IFRS 9 Financial Instruments. KPMG IFRG Limited. Luettavissa: <http://www.kpmg.com/TR/tr/hizmetlerimiz/Audit/Documents/4-first-impressions-ifrs9-financial-instruments.pdf> Luettu 4.3.2016

Nordea. Keitä olemme. Nordea Pankki Suomi Oyj. Luettavissa
<http://www.nordea.com/fi/tietoa-nordeasta/keita-olemme/nordean-asema/> Luettu 6.5.2016

Nordea 2014. Vuosikertomus 2014 Nordea Pankki Suomi Oyj. Nordea Pankki Suomi Oyj. Luettavissa: <http://mb.cision.com/Public/680/9731986/99c3d7e8e5dd79c9.pdf> Luettu 6.5.2016

Nordea 2015. Vuosikertomus 2015 Nordea Pankki Suomi Oyj. Nordea Pankki Suomi Oyj. Luettavissa: <http://feed.ne.cision.com/wpyfs/00/00/00/00/00/33/88/57/wkr0010.pdf> Luettu 6.5.2016

Nordnet 2007. Tietoja asiakkaille kaupankäynnistä optioilla, termineillä ja muilla johdannaisinstrumenteilla. Nordnet Bank AB Suomen sivuliike. Helsinki. Luettavissa:
https://www.nordnet.fi/pdf/fi/information_handel_derivat.pdf Luettu: 6.5.2016

Pörssisäätiö 2005. Miten tilinpäätös muuttuu? Opas IFRS-standardien vaikutuksista. Pörssisäätiö. Helsinki. Luettavissa:
http://www.porssisaatio.fi/wp-content/uploads/2012/01/1117-IFRS-opas_suomi.pdf Luettu 7.3.2016

Ryynänen 2012. Pankin tilinpäätösanalyysi, Case: Pankki X. Luettavissa:
https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/41606/Ryynanen_Juho.pdf?sequence=1 Luettu 16.4.2016

ST-Akatemia 2015. IFRS-tilinpäätösmalli 2015. ST-Akatemia Oy. Helsinki. 4.3.2015.

Tuominen, A. 2009. Näkökohtia rahoitusmarkkinoiden valvonnasta ja listayhtiöiden tilinpäätösvalvonnasta – finanssikriisin vaikutukset. Finanssivalvonta. Luettavissa:

http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Tiedotteet/Esitelmat/Arkisto/Documents/Tuominen_KHT-paiva_111209.pdf Luettu 23.4.2016

Tomperi, S. 2015. Kehittyvä kirjanpito. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu. 15.3.2016

Yritystutkimusneuvottelukunta 2006. IFRS-tilinpäätöksen keskeiset periaatteet. Yritystutkimusneuvottelukunta Ry. Luettavissa: <http://yritystutkimusry.fi/wp-content/uploads/2014/02/julkaisuIFRS08062006.pdf> Luettu 4.3.2016

FASB 2007. Financial Accounting Standards Board. Statement of Financial Accounting Standards No. 159 The Fair Value Option for Financial Assets and Financial Liabilities. Luettavissa

<http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs&blobkey=id&blobwhere=1175820919488&blobheader=application.pdf> Luettu 14.3.2016

Liitteet

Liite 1. Rahoitusinstrumenttien arvostaminen IFRS 9 mukaan (IASB 2014, 7)

